

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIYATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 20-án.

Kiadóhivatal:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődéek a magyar korona országainak területén.

(Az időközben előforduló változások szíves bejelentését kérjük.)

BUDAPESTEN.

KÖNYVNYOMDÁK:				
I. KERÜLET (VÁR).				
Magyar kir. Államnyomda, Nándor-tér 1.	Országgyűlési Értesítő Nyomdája, Gránátos-utca 1.	Kortész József, Mária Valéria-utca 11.	Goldstein Albert, Szerecsen-utca 7-9.	Hunnia-Könyvnyomda. (Tulajdonos: Münz M.) Rombach-utca 1.
Egyetemi nyomda, Iskola-tér 1.	Pallas, irodalmi és nyom- dai részvénytársaság, Kecskeméti-utca 6.	Kollmann Fülöp, Arany János-utca 34.	Gutenberg-Nyomda, Gyár-utca 31.	Zeisler M., István-tér 17.
II. KERÜLET (VIZIVÁROS).	Pardavy József, Gránátos-utca 10.	Légrády Testvérek, Nádor-utca 7.	Herrman Ignác, Laudon-utca 10.	VIII. KER. (JÓZSEFVÁROS).
Bagó M. és Fia, Ponty-utca 4.	Poldini Ede és Társa, Ferencz József-rakpart 17.	Löv Ede, Béla-utca 1.	»Kosmos« műintézet, kő- és könyvnyomda r.-t. Aradi-utca 8.	Bartalits Inre, Eszterházy-utca 12.
Heisler József, Varkert-rakpart 1.	Rudnyánszky Antonia, Papnövelde-utca 8.	Márkus Samu, Dorotya-utca 5.	Krömer Alajos, Gyár-utca 20.	Fried S., Baross-utca 4.
Müller K. (Münster K.), Fő utca 20.	Schlesinger Ignác, Rostély-utca 2.	Pesti Könyvnyomda- Részvénytársaság, Hold-utca 7.	Kunoss Vilmos és Fia, Gyár-utca 34.	Fritz Ármin, József-körút 5.
Wacker F., Lánchíd-utca 17	Schmidl Sándor, Magyar-utca 6.	A Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája, Dorotya-utca 14.	Löbl Dávid, Andrássy-út 19.	Rózsa Kálmán és neje, Szentkirályi-utca 30.
III. KERÜLET (Ó-BUDA).	Süsz Dávid, Haltér.	Pollák M. Miksa, Nagy korona-utca 20.	Mahrer Testvérek, Szerecsen-utca (államv. nyugdíjint. palotája).	»Magyar Hírlap« nyomd., József-körút 47.
Wimmer Márton, Serfőző-utca 10.	Várnai Fülöp, Sarkantyús-utca 5.	Preszburger Frigyes, Arany János-utca 21.	Markovits és Garai, Lázár-utca 17.	IX. KER. (FERENCZVÁROS)
IV. KERÜLET (BELVÁROS).	Weissenberg Ármin, Museum-körút 21.	Quittner József, Váci-körút 18.	Mezei Antal, Mozsár-utca 8.	Engelmann M., Lónyay-utca 7.
Anglo-Nyomda (Kohn F.), Gránátos-utca 20.	Wodianer F. és Fiai, Sarkantyús-utca 3.	Schlenker és Kovács, Akadémia-utca 7.	Munk és Kohn, Király-utca 58.	Wodianer Soma, Üllői-út 23.
Athenaeum, irod. és nyom- dai részv.-társaság, Ferenczi-ter 3.	V. KER. (LIPÓTVÁROS).	Schlesinger és Kleinberger Nagykorona-utca 15.	Nagel István, Nagymező-utca.	X. KER. (KÖBÁNYA).
Buschmann Ferencz, Koronaherczeg-utca 8.	Bendiner A., Arany János-utca 18.	Toldy-Könyvnyomda, (Schwarz Sámuel) Gyapju-u. 6. sz. Vadász- utca sarkán.	Neumayer Ede, Szerecsen-utca 33.	Első kőbányai könyvny. (Kertész J.)
Franklin-Társulat, magy. irod. int. és könyvny., Egyetem-utca 4.	Birkholz és Vayda, Nádor-utca 19.	Weissmann (sz. Laszk) E., Nádor-utca 18.	Posner K. Lajos és Fia, Csengery-utca 31.	BETŰÖNTŐDÉK:
Fanda József, Aranykéz-utca 5.	Burián M. utódai, Bálvány-utca 2.	VI. KER. (TERÉZVÁROS).	Rigler J. E., Rózsa-utca 55.	Államnyomda, I. vár, Nándor-tér 1.
Gansel Zsigmond, Sütő-utca 6.	Czettel és Deutsch, Bálvány-utca 12.	Beck F., Révai-utca 8.	Schwartz Jakab, Ó-utca 40.	Athenaeum, IV., Ferenczi-ter 3.
Goszler Gyula, Aranykéz-utca 1.	Hornvánszky Viktor, Arany János-utca 1.	Budapesti kiadó- s könyv- nyomda-szövetkezet, Kennyézer-utca 1.	VII. KER. (ERZSÉBETVÁROS)	Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaság, VI., Dessewffy-utca 32.
Hedvig S., Károly-körút 22.	Hungaria Könyvnyomda és kiadó-üzlet, Váci-körút 34.	Bielitz B., Király-utca 6.	Deutsch J., Károly-körút 7.	Egyetemi nyomda, I. vár, iskola-tér 1.
Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet. Zöldfa-utca 43.	Kálmán M. és Társa, Nagykorona-utca 5.	Bróza Ottó, Váci-körút 17.	Garai Mór, Dohány-utca 1.	Fischer és Mika, VII., Király-utca 83.
Neuwald Illés, Gránátos-utca 8.	Kanitz C. és Fiai, Vadász-utca 26.	Galitzenstein J., Vörösmarty-utca 32.	Löbl Mór, Király-utca 13.	Franklin-Társulat, könyvnyomda r.-t., IV., Egyetem-utca 4.
	Kaufmann József, Dorotya-u. (Wurm-udv.).		Heimlich Jakab, Király-utca 47.	Pallas, IV., Kecskeméti-utca 6.
				Pesti Könyvnyomda- Részvénytársaság, V., Hold-utca 7.

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Ada. Berger Adolf.	Csorna. Neumann Samu.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	»Ellenzéke« nyomdája. Gámán János örökösei. »Közművelődés« nyomda. Lehmann és Baldi. »Magyar Polgár« nyomda. Poltz Albert. Stratzinger G.	Munkács. Blayer Pinkász. Farkas Kálmán. »Kárpát« könyvnyomda
Alsó-Kubin. Schneider Dezső.	Czepléd. Piros J. és Társa. Sebők J.	Gyula. Dobay János. Kohn Adolf.	Komárom. Ziegler Károly. Özv. Krausz Ignáczné. Spitzer Sándor.	Muraszombat. Grünbaum S
Alsó-Lendva. Bozzay P.	Debreczen. »Debreczeni Ellenőr« ny. Kutassi Imre. »Debreczeni« nyomda- részvény-társaság. Pongrácz Viktor. Városi nyomda. Ifj. Gyűrky Sándor.	Gyulafehérvár. Püspöki nyomda. Voltz H.	Körmend. Részvény-nyomda.	Nagy-Atád. Grünberger A.
Apatin. Szavadil József.	Deés. Demeter és Kiss. Rosenstein Mayer.	Hajdu-Szoboszló. Plón Gyula.	Körmöczbánya. Jörges A. özv.	Nagy-Bánya. Molnár Mihály.
Arad. Aradi nyomda-társaság. Bloch H. Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskát Miksa. Román gör. kel. egyház- megye nyomdája. Róthy Lipót és Fia. I. aradi amerikai gyors- sa-nyomda.	Detta. Heldenwanger J.	Hajdu-Büszörmény. Maróczy M. József.	Köszeg. Feigl Frigyes. Feigl Gyula.	Nagy-Becsckerek. Gresics I. Pleitiz Fer. Pál utóda (dr. Brajner L. és Mayer R.) Scheinberger Ignác.
Abrudbánya. Politzer Lázár.	Déva. Hirsch Adolf. Kroll és Társa.	Halas. Prager Ferencz.	Küla. Berkovics Márkus.	Nagy-Bittse. Spiegel Samu.
Aranyos Maróth. Részvénytársaság. (Felszá- molás alatt.)	Deveser. Rosenberg Zsigmond.	Hátszeg. Stern M.	Kún-Szt.-Márton. Sima F. fiókja.	Nagy-Rőcze. Künstler Soma.
Baja. Kollár Antal és Fia. Nánay Lajos. Streinitz Gyula.	Ditró. Ditró és Szárhegy községe nyomdája.	Hódmező-Vásárhely. »Hungaria«-nyomda. Kanitzer G. Lévai Fülöp.	Kún-Szt.-Miklós. Bors K.	Nagy-Enyed. Wokál János.
Balassa-Gyarmat. Halyák István. Kék László.	Dombóvár. Első dombóvári könyv- nyomda és papírszergyár.	Holics. Hotascha J.	Léva. Nyitrai és Társa.	Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Singer Lipót. Wajdics és Danieltsz. Weiss L. és F.
Balázsfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Huszt. Neufeld S.	Lippa. Povázsay Testvérek. Zách József.	Nagy-Károly. Ifj. Róth Károly. Sarkady Nagy Zsigmond és társa. Turóczy Zsigmond.
Bártfa. Bleier M.	Eger. Érseki Lyc. Nyomda. Kohn Dávid.	Igló. Schmidt József.	Liptó-Szt.-Miklós. Steier Izidor.	Nagy-Kikinda. Kiadói nyomda. Radák János. Milenkovits István.
Battonya. Gaál Vilmos.	Eperjes. Kosch Árpád.	Ipolyság. Neumann József.	Lőcse. Reisz M. József. Werthmüller J. és Fia.	Losonc. Kármán részvény-társaság Roth Simon.
Béktés. Povázsay Testvérek.	Érsekújvár. Winter Zs.	Jászberény. Brünauer Adolf. Hay Géza.	Lugos. Traunfellner Károly. Wenczely J. és Fia.	Magyar-Óvár. Czeh S.
Béktés-Csaba. »Corvina«-ny. (Szihelszky József.) Lepage Lajos.	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Kabold. Deutsch Mózes.	Makó. Gaál és Gömörly. Neumann József.	Nagy-Körös. Ottinger Ede.
Besztercze. Botschar T. Orendi Károly.	Esztergom. Buzárovits Gusztáv. Laiszky János. Tábor Adolf.	Kalocsa. Holmayer Ferencz. Malatin Antal.	Malaczka. Wiesner testv.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Beregszász. Farkas K. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Juhász Piroksa.	Fehértemplom. Wunder J.	Kaposvár. Hagelmann K. Janosovics Gyula. Kéthelyi Miksa. Magyar J.	Mármaros-Sziget. Részvény-nyomda. Vider Mendel. Balásy L.	Nagy-Szalonta. Reich Jakab. Adler Jakab.
Besztercezhánya. Machold F. Singer Jakab.	Felső-Eőr. Schoditsch Lajos.	Kapuvár. Buxbaum József. Fieler Hermann.	Maros-Vásárhely. Adi Árpádkönyvnyomdája. Ev. ref. Collegium nyomda. Grün Vilmos gyorsajtó- nyomdája.	Nagy-Szeben. Krafft Vilmos. Drotleff József. Institut tipografic. Reissenberger Adolf. Román püspöki könyvny.
Bicske. Lederer Sándor.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Karánsebes. Obrehoja Antal. Püspöki nyomda.	Mátészalka. Weisz Zsigmond.	Nagy-Szt.-Miklós. König Salamon. Wiener Nathán.
Bonyhád. Özv. Fein Teréz.	Fiume. Batiara P. Chucculin & Co. Jeruscheg G. Karletzky Ferencz. Stabilimento Tipo-litogra- fico Fiumano. Kusár Ivan.	Karczag. Szódi S.	Medgyes. Reissenberger G.	Nagy-Szőllős. Schwartz Béla.
Brassó. Gött János és Fia. Muresianu Aurél. Alexi Th. »Közművelődés«-nyomda.	Fogarás. Thierfeld Lipót.	Kassa. Özv. Lipóczy Józsefné. Bernovics G. Ries Lajos. Werfer Károly.	Mezőtúr. Gyikó Károly.	Nagy-Szombat. Goldmann M. Horovitz Adolf. Winter Zsigm. özvegye.
Breznóbánya. Kreislér J.	Galánta. Német Gyula.	Késmárk. Sauter Pál.	Mindszent. Goldstein Mór.	Német-Bogsán. Zeiser J.
Buziás. Ullmann F.	Galgóc. Steiner Adolf.	Keszthely. Nobel J. Farkas J.	Miskolcz. Forster Rezső. Wesselányi G.-né. Stamberger Bernát.	Német-Palánka. Kristofek.
Csákova. Chudy Testvérek.	Gyergyó-Szt.-Miklós. Szabó L.	Király-Helmecz. Klein József.	Mohács. Blandl János.	Nyiregyháza. Kalina József. Jóba Elek. Piringer János.
Csáktornya. Fischl Fülöp.	Gyoma. Kherr Izidor.	Kis-Czell. Menyhért Julia.	Moór. Engländer Jakab.	
Csiksomlyó. Ferenczrendi nyomda.	Gyöngyös. Braun Bert. Herzog A. E. Kohn L. Kohn Mór.	Kézdi-Vásárhely. Szabó A.		
Csikszereida. Györgyjakab Márton.	Győr. Fischer István és F. utóda: Nitsmann József. Surányi János. »Pannonia« könyvnyomda (Tulajd. Haar és Raab). Polgár Bertalan.	Kiskún-Félegyháza. Renezay József.		
Csongrád. Schwartz Sándor. Silber Jánosné.		Kis-Martón. Dyk Ede.		
		Kisvárd. Berger Ignác.		
		Kolozsvár. Ferdinánd, Gombos és Sztupjár.		

GRAFIKAI SZEMLE

SAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

II. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1892 NOVEMBER

11. SZÁM

Körünk tízéves jubileumán.

(Felolvasatot az október 23-án tartott ünnepélyes gyűlésen.)

Ünnepre gyűltünk ma össze mindnyájan, kik szakmánkban a szellemi és technikai haladás barátai vagyunk. Ünnepelni oly mozzanatot, melynek horderejét csak következményeiben birjuk teljesen méltányolni.

A fővárosi szaktársak egy része, jobbára fiatal emberek — s ép ezért könnyebben lelkesülők — ezelőtt tíz évvel összeállottak, hogy maguknak és a hozzájuk csatlakozóknak társadalmi és technikai haladását elősegítsék; főként pedig, hogy a másutt már egész erdőté képező szakirodalomnak nálunk is, ha többet nem — egy gyöngye csemetét ültessenek. A kísérlet nem történt első ízben. Megtörtént már az előző időkben is; előbb az önképző-egylet s nem sokára rá az egyleti lap alapításával. De a viszonyok mindkettőnél úgy alakultak, hogy más érdekek, más törekvések elnyomták ez ügyet, úgy, hogy állandóbb virágzásra nem juthatott.

Hogy így történt, hogy magyar szakirodalmunk, mind a mellett, hogy voltak hivatott művelői, régebben nem birt tartós munkálkodást kifejteni: véleményem szerint egyik fő oka egyleti életünknek akkor még szigorúbban követelt dualisticus rendszerében keresendő. A tagok nagy része nem birta a magyar nyelvet s így nemcsak természetes, de a legnagyobb mértékben jogos is volt akkor e rendszer. Belátták ennek jogosságát közülünk a legtörzsökösebb magyarok is, de belátták más oldalról bénító, időt rabló voltát sokan az idegen ajkúak közül is. Mert bizony 20—22 év előtt, s még jóval későbbben is, nem egyszer hosszas, szenvedélyes vitákat idézett elő egy-egy interpellatio, ha a »Typographia« magyar része pár sorral átment a német részre, vagy pedig megfordítva. Miként remélhette volna tehát valaki, hogy az egyik nyelven, ha mindjárt az ország nyelve lenne is, szakirodalom közös segélyvel, a közös alapból előmozdítottassék. Hisz meg-

történt, hogy a 70-es évek végén pályázatot hirdettünk egy technikai és egy társadalmi cikkre, a »Typographia« számára, természetesen azzal a kijelentéssel, hogy német nyelvű dolgozatok is pályázhatnak; s ekkor bizony többen fönnakadtak a föltételek ama pontján, hogy egyforma értékű, azaz ha egy magyar és egy német cikk egyforma jelességű lenné, ne a német, hanem a magyar nyerje el a különben is igen szerényre szabott jutalmat. Mintha bizony a már akkor is gazdag német szakirodalom rászorult volna a mi szerény támogatásunkra, míg a mienk valóban egész erőnk kifejtésére rá volt utalva.

Ilyen körülmények között, már gyakorlati szempontból is, helyesen járt el a Társas Kör, midőn hivatalos nyelvül eleitől fogva csak a magyart fogadta el s culturalis célzatait is e nyelven kívánta megvalósítani.

De hát hogy is tehetett volna másként? Szolgálhatta-e igazán, a szó valódi értelmében másként a magyar szakirodalmat, mint ha ezt magyar nyelven teszi? Ha tagjainak s a Körön kívül álló érdeklődőknek, kik csak e nyelvet birják: tudvágyuk kielégítésére vagy ismereteik bővítésére, hazai szakerők tömörülése mellett, magyar irodalmat teremt, vagy időnkénti felolvasások és eszmecserek segélyével élő szóval teszi ezt?

És mégis, a mellett, hogy a fővárosi szaktársak között akkoriban egymás után keletkező körök és dal-egyletek nem igen látszottak kedvezni a zsenge intézmény megszilárdulására: inkább a hivatalos nyelvről szóló programm félremagyarázása mutatkozott komolyabb akadálnak.

Nem lehetünk elegendő hálával és elismeréssel a Kör első vezetői iránt, kik a ferde felfogással s nemcsak kicsinyes, de gyakran rosszakaratú támadásokkal szemben, megőrizve higgadtságukat, az egyszer kitűzött s az eszme pártolótól is helyeselt úton, biztos munkálkodásukban tovább haladtak. Mert bármily nemes, bármily életre való valamely eszme, a közjóra csak úgy

lehet hatással, ha támadnak apostolok, kik nemcsak hirdetői, de annak testté válása után is hű oltalmazóivá lesznek. — Szerencse, hogy Körünknek először is oly férfiak álltak az élén, kiknek lelkesedése és buzgó tevékenysége azt belsőleg, a tagok előtt, oly kedvelté, kifelé pedig, az ellenzőkkel szemben, oly érinthetlenné tudták tenni; kik úgyszólván verejtékükkel öntözve nevelték nagygyá s szívük melegével védték a közöny dermesztő fagya vagy a külről jövő támadások ellen.

Miért magyar szellemben művelődni s miért egyáltalán művelődni?... Sajnos, hogy ilyen nézeteket kellett hallani, még pedig nem egyszer olyan helyről is, honnan gáncs és ellenszenv helyett az ilyen törekvéseket inkább istápolni kellett volna. Vádolták Körünket chauvinizmussal, inkollegialitással, a közjó elleni törekvéssel s mindezen bűnökkel nemcsak a hazai, de a külföldi nyomdászok véleménye előtt is denunciáltak. S mikor legsűrűbben hangzottak e vádak, a Társas Kör legelső jelentékenyebb kiadványának tiszta jövedelméből a nagyobb részt az akkor legsürgősebb kollegialis célra, az árszabálybizottság pénztárának adományozta. Nem a vádak megczáfolása, nem a vélemény megjavítása, hanem inkább azért, hogy a Kör ellenzői között inkább csak pusztá szavakban jókedvű adakozókat is e példával buzdítsa.

Nem szívesen idéztem föl ez események emlékeit. Velem együtt minden józan gondolkozású szaktárs örül, hogy elmúltak e szomorú idők; a Társas Kört fentartotta a vezetőkről a tagokra is átszármazott lelkesedés, valamint az a nagy erkölcsi erő, mely a nemesebb célra alakult intézményekben már magában rejlik. Kivált a jelen ünnepélyes órában legyen feledve minden, a mi a múltban keserű volt. — Azonban, hogy a Kör munkálkodását a kellő méltánylatban részesíthessük, szükséges volt az akadályokra is rámutatni.

A midőn e munkálat méltánylására térnénk, szükséges egy gyakrabban fölvetett kérdéssel is foglalkoznunk. A kérdés az: Miért magyar szellemben s miért egyáltalán művelődni valakinek, még felnőtt korban is?

Hát bizony a természet rendje szerint, a mint szükséges minden szerves lénynek ápolása- és gondozásánál, ha ezt észszerűen és eredményesen akarjuk teljesíteni, a faji sajátosságokat lehetőleg tekintetbe venni, úgy szükséges az embernél, a szerves lények e legkiválóbb példányánál is a nemzeti, faji sajátosságot, véralkatot stb. figyelembe venni. Ha figyelemmel vagyunk e tekintetben a növény- és állatvilágra, miért ne érdemelné ezt meg a teremtés remeke, ahogy

ideálisan gondolkozók az embert még ma is gyakran nevezik!? E szempontból indulnak ki a németek és francziák is ifjuságuk kiképeztetésénél, de még inkább teszik ezt az angolok. Pedig ha valahol, Angliában legalaposabb a nevelés, s mind a mellett, hogy úgy szólván öt világrészre terjed hazájuk, mégis a művelődésben legkevésbé cosmopoliták. Azután meg mindenek fölött, ha valakit nevelni, valamire tanítani akarunk, szükséges először is az illető tárgyat vele a saját nyelvén megértetni, vele megkedveltetni. Hogy lehessen ezt idegen modorban, vagy plane idegen nyelven megcselekedni; előttem legalább érthetetlen. Hangzatos jelszavak, meg a szürke theoria sok dolgot valószínűnek állítanak, de az élet, a mindennapi gyakorlat az ellenkezőről győznek meg.

S hogy szükséges-e egyáltalán a művelődés napjainkban s kivált felnőtteknél, szakmánkbeli munkásoknál; ennek bizonyítása a kiáltó valóssággal szemben aligha szorul bizonyításra. A mi pályánkra többnyire szegény emberek, többnyire munkások gyermekei lépnek s jól tudjuk, hogy azelőtt épen nem, s most is, a kevésbé terhes és mégis tökéletesebb iskolai rendszer mellett, sem képes a magunk formájú ember, kivált ha nagyobb családdal bir, gyermekeit oly tökéletes nevelésben részesíteni, mint a minőt a fokozódott igények már a munkástól is megkövetelnek. És hogy ez igények, úgy az általános műveltség, mint a szakbeli ügyesség tekintetében, még folyton fokozódni fognak, ennek kimondására nem nagy jóstehetség kell. S ha másként alakul is a társadalom, ha megváltozik is a mostani közgazdasági rendszer, az emberek azután is — sőt akkor még inkább — méltányolni fogják az értelmi intelligenciát és szakbeli ügyességet s a szerint érdemesítik majd az egyént. Mert nem képzelhető, hogy az a rendszer, mely igazságérzetből a születési és pénzaristokrátiát, mint a társadalomban nem termelő tagokat, elvetendőnek tartja, a szorgalom és egyéni képesség iránt igazságtalan legyen. — A szegény ember gyermeke, ha elvégezte néhány iskolai osztályát s elvégezte valamely iparág tanulásában töltött éveket, látja csak, mily keveset végzett s mennyi tökéletesítésre, úgyszólván mennyi fölszerelésre van még szüksége, hogy a falat kenyérért vívandó harcban kellően helyt állhasson. Még jó, ha idején jön ennek tudatára s egy szerencsés sugallatnak engedve, iparkodik ismereteit önképzés útján kiegészíteni. Hányan vannak itt t. szaktársaim közül, a kiknél az elmondottak élettörténetük egy kiszakított lapját képezik; de hányan voltak közöttünk öregebbek közül, kiknél a jó szándék az önképzés iránt

alkalom hiányában pusztán csak jó szándék maradt!?

Két irányban: élőszóval és irodalmilag iparkodott Körünk az önképzést előmozdítani. Felolvasásai és mulatságai vonzerőt gyakoroltak a Körön kívül állókra is. Az előbbieken folyton azon törekvés vezérelte, hogy a száraz, akadémikus modor helyett könnyen érthetőség, világos előadás domináljon, a nélkül azonban, hogy az a tanulság rovására esnék. Mulatságainkra, kedélyes összejöveteleinkre pedig a legnagyobb dicséret az lehet, hogy azokat a bensőség és fesztelenség legvalódibb fogalma: a családiasság jellemezte s ennek lehetett köszönni, hogy azokon a Körrel különben elvi ellentétben álló szaktársaink közül is sokan megjelentek s ennek révén később komolyabb ügyekben is törekvéseinknek nemcsak barátaivá, hanem buzgó előmozdítóivá is lettek. A társadalmi érintkezés sok kerget elsimít, sok ellentétet kiegyenlít, ha idő és alkalom szerint tapintatos kéz működik közre. — Alkalmi összejöveteleink közül márczius 15-ki ünnepélyeinken hányszor ragadta magával nem-magyar ajkú vendégeinket is, történetünk e nevezetes mozzanatát ünneplő lelkesedés. A szavak, habár idegenek voltak előttük, de értelmüket szívük melegebb dobogása megmagyarázta.

A technikai haladás előmozdítására, tekintve a Kör szerény pénzvisszonyait, majdnem erejét felülmuló áldozatokat hozott. A több ízben műszedésre (levélfej, tagjegy, fali naptár s több efélékre) hirdetett pályázatok, nemcsak a fővárosi, de a vidéki szaktársak között is élénk mozgalmat keltve, kiválóbb accidens-szedőinket nemes versenyre ösztönözték. Legnagyobb szabású esemény volt azonban e téren az 1890-ben rendezett verseny-szedés, mely a nyomdász-társadalmon kívül álló köröknek is érdeklődését és méltánylatát nagy mértékben kivívta s a melylyel egy kis élénkség gerjesztése és a becsvágy emelése céljából vidéki szaktársaink is dicséretes buzgalommal többfelé utánoztak bennünket. Egy másik, ennél régibb keletű, nevezetes esemény volt az 1887-ki hírlapkiállítás, mely tömérdek fáradtsággal és nehézséggel jött ugyan létre, de mind a nagy számban látogató szaktársakra, mind a nagy közönségre gyakorolt félreismerhetlen kedvező és tanulságos hatásával a fáradtságot bőven kárpótolta.

S ha programjának többi részét melegen karolta föl a Kör, tette ezt még inkább a szakirodalom fejlesztésével. Első nevezetesebb ténykedése volt e tekintetben, mikor a több rendbeli alkalmi lapok és füzetek után 1887-től kezdve az Évkönyv kiadását kezébe vette, melynek buzgó munkatársai mellé az ifjabb nemzedékből egész

iskola fejlődött, magát gyakorolva s másokat is tanítva, s a melyet azóta minden újabb folyamában mint szívesen látott, kedves barátot fogadnak Magyarország nyomdászai. És másik vállalatunk, a mindnyájunk méltó büszkeségét képező havi folyóiratunk, mely rövid fennállása mellett is már meghódította a szépért lelkesedő hazai nyomdászközönséget, maradandó emlékét képezik e tiz év történetének s remélhetőleg mindnyájunk hasznára és örömeire még igen-igen soká fogják hirdetni a munkás-szellem dicsőségét; valamint hogy sikerülni fog a Körnek tervbe vett, legmonumentálisabb szellemi alkotása is, a Magyar Nyomdászok Kézikönyve, úgy, a hogy azt tervezi s a hogy mindnyájunk becsületére fog válni.

S ha végig tekintünk ez alkotásokon, ha szemünk előtt látjuk e hangosan szóló eredményt, nem-e méltán kérdezzük, hol van tehát az az erő, mely mindezeket létre hozta?

Az az erő, uraim, a jobb ügy iránti lelkesedés és törhetlen buzgalom s, a valódi kollegialitásban rejlik. Gondolkozzanak fölötte, kivált fiatalabb szaktársaim, gondolkozzanak fölötte. Buzdítsa Önöket e tiz év eredménye hasonló munkálkodásra s legyen az Önök eredménye tiz év múlva a mienknél még szebb, még nagyobb.

S velem együtt mindnyájan, kik e tiz évben szerepeltek, ez ünnepélyes órában azt kívánjuk: adja Isten, hogy úgy legyen!...

Ács Mihály.



Egy általános panasz.

II.*

A betűöntők az általános panaszra egyszerűen azt mondják: hja! a mi anyagunk most sem jobb, illetve rosszabb, mint volt ezelőtt; mi most is 75^o/_o lágy ólmot, 5^o/_o ónt és 20^o/_o antimont vegyítünk a betűanyagba, minket tehát nem érhet semmiféle vád. De hol hát a hiba? Talán magában az öntésben? Dehogy, dehogy, fogják betűöntőink mondani, hiszen a legjobb anyaggal, új és tökéletes szerkezetű complet-gépekkel öntünk, a leggondosabban készített anya-mintákról!

Igy aztán mégis csak oda lyukadunk, a mit már első cikkünkben is hangsúlyoztunk, hogy a baj legelső sorban is a betűknek kellő tisztántartása körüli mulasztásokból ered; a kinyomott formák nem mosatnak meg jól és elég figyelemmel, ez által szenvednek legtöbbit a betűk. A legtöbb nyomdában terpertinnel történik a hanyagul eszközölt lemosás, aztán jön a szokásos lúgos

* Az I. közleményt lásd folyóiratunk szeptemberi számában.

kefe. Hányszor volt pedig már rámutatva, hogy a terpentín ártalmas tisztító szer s kártékonyan hat különösen a betű képfelületére. Igen kitűnő szer a terpentín helyettesítésére — habár nem is oly olcsó, mint ez — a *benzin*. Egyetlen nyomdatulajdonosnak sem volna szabad e szer megrendelésétől vonakodnia, mert az a költségtöbblet, mely a benzin használatából származik, szóba sem jöhet ama megtakarítás mellett, melyet betűiknek hosszabb időn, mondhatjuk évekkal hosszabb időn át való használhatósága által nyernek. A benzin használata által nem mosódik el, vagy maratik le a betű képfelülete, úgy mint ez a terpentín használatánál kimaradhatlanul előáll. További előnye a benzinnel, hogy a vele mosott betűk nem ragadnak úgy össze s így könnyebben oszthatók. Ezen és sok más előnye miatt a formák mosására nagyon ajánljuk a *benzint*.

*
**

A nyomdatulajdonosok most tárgyalt panaszához — bátran mondhatjuk — ikerpanaszként sorakozik a folyóbetűknek »konikus«-sá válása. Megtörtént többször e sorok íróján, hogy új kondíciójában figyelmessé lett téve: az »1887-es petit antiqua«-nál, vagy a három signaturás garmondnál vigyázni kell, mert ezen betűfajta »konikusak«, nehogy tehát a sorok felugorjanak, vagy egyébként összedobódjanak a kizárásnál.

Itt mindenekeelőtt tisztába kell jönnünk, mi is az a »konikus«-sá válása a betűknek, hogy aztán a tárgyra nézve elmondhassuk véleményünket.

Vannak betűkészletek, melyek 3—10 évi használat után, akár ujság-, akár könyvszedésnél, vagy alul, vagy felül széjjelmennek; mikor aztán a szedő teleszedte a sort s azt ki akarja zárni, hiába fárad, hogy az utolsó vékony spácziumot beszorítsa; félig csak be tudja csusztatni, de aztán eltörik. Hát eleintén nem tűnik oly nagyon fel ez a dolog, de mikor aztán mind gyakrabban fordul elő, akkor figyelmessé leszünk s kutatjuk az okát e kellemetlen dolognak; ekkor látjuk aztán, hogy egész hézagok képződnek a sorban egy-egy betű között, különösen a betűk aljánál. Ha beszoritjuk a letört spácziumot a betűk felső részei közé, alul széjjelnyílnak s így rájövünk, hogy a betűk a közepén »púposak«. Pedig ha az ilyen betűket kezünkbe vesszük, nemcsak hogy nem konstatálhatjuk az elhajlást, de hajlandók volnánk még tagadásba is venni, hogy e betűk nem egyenesek; és ha újabb próbát teszünk velük, az eredmény ugyanaz.

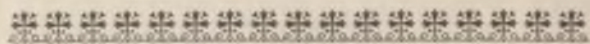
Alkalmunk volt az ilyen betűket alapos szemlélés alá venni és nagyító üvegen át a közép-részekben észrevehető eltérést tapasztaltunk. Hogy pedig az ilyen »konikus«-sá vált betűk — ha csak

nem tisztán ujságnymodában fordulnak elő — többé-kevésbé romlásra vezetnek, az világosabb a napnál. Nem régiben egy bécsi nyomdai cégétől kikerült könyvet juttattak kezeimbe. E nyomda, mely különben exact munkáiról nevezetes, ezen művel szégyenletes fiaskót csinált. A különben csak kevéssé használt betűk az ötödik évben futnak és bebizonyított dolognak vehető, hogy a segéd munkások »gyors« munkája tette tönkre s így hasznavehetlenné. A kinyomott formák már 1—2 évvel ezelőtt hanyagul levén mosva, a piszok mindjobban befészkelte magát, mit természetesen a terpentín csak szilárdabbá tett, így lett a különben jó betűkészlet közepén vastagabb és így tisztességes munkára alkalmatlan; tehát nem az idők folytani elkopása, elhasználása a betűknek, hanem a hanyag kezelés folytani elnyomoritás volt az ok.

Képzeltető, mit kell ily esetekben kiállani a szegény tördelőnek, ki százszoros szemrehányást kap: miért nem ügyel, hogy szedői pontosan zárjanak ki; mert ennek tudják be a »girigari«-szerű szedés-széleket. Mi már tudjuk, hogy mi az igazi ok, mert többször megtörtént rajtunk, hogy a revisor kijelölve a valósággal lépcsőzetesen futó sorszéleket, azt a legjobb igyekezettel sem voltunk képesek helyreállítani, mert a kizárásra használandott spácziumok egymásután eltörtek, világos bizonyosságként annak, hogy a betű »konikus«-sá vált.

A mint látjuk tehát, eme bajnak, melyet ikerpanaszunk mondottunk a legelőbb tárgyalattal, körülbelül ugyanazon okozója van, mint amannak és így ennél is a legjobb sikert várhatjuk a *benzin* használatától.

Mielőtt rövid értekezésemet befejezném, ajánlom tehát a formák mosásánál a legnagyobb tisztaságot, figyelmet és óvatosságot, mindezekhez pedig terpentín helyett a benzint. Ez által úgy a nyomdatulajdonosok, mint a segédek e tárgyban panaszainak jó részben eleje vétetik, mert nemcsak az emberre áll az, hogy a tisztaság maga már fél élet, de nagyon jól alkalmazhatjuk e mondást a fémre is. *Löffler József.*



Hazánk könyvnyomtatói

Hunyadi Mátyás idejétől 1848—49-ig.

Írta: Firtinger Károly.

3.

Komjáti

nyitramegyei helységben, mint már említettük, 1570-től 1573-ig **Huszár Gál** nyomdászokodott. Nyomdájának felszerelése ezután, úgy látszik,

Semptère

került, **Bornemissza Péter**, prot. író és lelkész birtokába. Bornemissza egyik munkáján ugyanis a záradék következőképpen hangzik: »Nyomatata Comiatin keszdetet Huszar Gál által, vegesztetet Sempten. Mind szent haunac első napjan enni esztendőbe 1573«. Bornemissza, Semptéről el-
üzetve, 1579-ben sajtójával

Detrekő

várába (Pozsony megye) menekült, Gyarmathi *Balassa István* védszárnyai alá, végre

Rárbokon (Rohrbach)

találjuk, mely helyeken Bornemissza saját maga állította elő vaskos munkáit új betűkkel, tiszta nyomásban, 1573-tól 1584-ig.

1573. és 74-ben **Hoffhalter Rudolf**, Gyulafehérvárról jöve,

Alsó-Lindván

(Zalamegye) működik, innét 1574-ben

Nedelicz

(jelenleg Dráva - Vásárhely) nevű kis helységben *Zrinyi György*, a szigetvári vértanú fiának birtokára teszi át nyomdáját, hol Verbóczy törvénykönyvét nyomtatja horvát nyelvű fordításban.

Ezután Hoffhalter Rudolfot, mint már említve lett, hol Debreczenben, hol

Nagyváradon

találjuk, mely utóbbi városban már előbb is megfordult atyja társaságában.*

Nagyvárad a két Hoffhalter futólagos itt tartózkodása óta nem birt nyomdával egészen 1640-ig, mely évben **Szenczi Kertész Ábrahám** állított ilyent, gróf *Bethlen István* bőkezű támogatása mellett. Kertész mint nyomdász szép emléket hagyott vissza hazai művelődéstörténetünkben; termékei Hollandiából hozatott szép metszésű betűk és tiszta nyomás által előnyösen válnak ki az azon időben hanyatló félben levő többi nyomdák munkái közül. A törökök által ostrom alá vett Nagyváradról Kertész műhelyét 1660-ban Kolozsvárra tette át, innét pedig 1663-ban Nagy-Szebenbe költözött, hol 1667-ben elhunyt.

Beszterczebányán

1575—78 tájott létezett nyomda, némelyek szerint a város tulajdonában, vezetője **Scholtz (Sculzeti) Kristóf** volt,

* Illusztrációk Beregszászi Péter váradai prot. lelkész egy hitvitázó iratának címlapját ábrázolja, mely Nagyváradon 1585-ben került ki Hoffhalter Rudolf műhelyéből, 8-rét alakban 344 lapot tartalmazva. Ugy ezen, mint a többi, jelen számunkban közölt ábrákat, Fraknói Vilmos jeles történészünk »Pázmány Péter« című munkája után közöljük; szíves átengedésükért e helyen is köszönetünket fejezve ki az Athenaeum könyvnyomda-részvénnytársaság tek. igazgatóságának.

kinek első munkája egy latin csillagászati könyv vala, melynek egyetlen meglevő példánya Lipcsében őriztetik.

Eperjesen

1573-ban jelent meg Fabianus Lukács »Exempla Declinationum et Conjugationum« című tankönyve, de a nyomdáról, valamint a nyomdász kilitéről nincs közelebbi adatunk.

Pápan

Huszár Gál fia, **Huszár Dávid** állit nyomdát 1577-ben, melyben 1587. február 13-án végzi be a heidelbergi káté első magyar kiadásának nyomtatását.

Ugyancsak Dunántúl tünt fel ezen időben, 1582-ben,

Német-Ujváron

Manlius (Männel, Manuel) János, laibachi vándornomdász, hol *Balthyiny Boldizsár* volt a pártfogója. Innét Varasdra, majd 1587-ben

Monyorókerékre

toszi át sajtóját. Ezen helyről 1592-ben

Sicze

a mai Német-Lövőre ment;* 1598-ban

Keresztúron

találjuk; ezután pedig

Sárvárt

telepedett le s itt működött 1602-ig. Végre újra visszakerült Keresztúrra és itt nyomdászkodott 1603. és 1604-ben; ezen időtől fogva további sorsa ismeretlen. — (Ábrákonk bemutatjuk Magyari István sárvári prédikátor híres támadó iratának [Sárvár, 1602. 4-rét, 190 l.], valamint Pázmány Péter erre vonatkozó válaszának címlapjait. Nagyszombat, 1603. 4-rét, 295 l.)

Szervestyén

Karánsebes mellett, 1591—98-ig **Faber Bonaventura** nyomdászkodott.

Galgócson

1581. évben **Mantskovits (Mantskovit) Bálint**, Len-

gyeclországból származó vándornomdász jelenik meg és működik 1588-ig. Ekkor

Vizsolyra

(Abaujmegye) teszi át sajtóját, hol csesdi *Báthori István* védnöksége alatt, új betűkkel nagy nyomdát szerelt föl. A vizsolyi nyomda legkiválóbb terméke a Károli Gáspár prot. lelkész (szül. 1520 tájott, † 1592.) által fordított biblia első előállítás, melynek nyomása 1590. július 20-án

* Manlius állította elő 1589-ben Monyorókeréken és 1593-ban Német-Lövön a »Neue Zeitung aus Ungern« című rüpikeket is, melyek tudósításokat hozván a törökökkel viselt harcokról, a mai hírlapok embrióinak tekinthetők. A versekben fogalmazott német-lövői példány czime ez: Neue Zeitung Vnd Wundergeschichte, so zu Constantinopel den 10. February dieses 1593. Jar offentlich am Himmel gesehen worden, stb. . . in Gesangweiss verfasst durch A. M. Im Thon Kompt her zu mir, spricht Gottes Sohn etc. Gedruckt zu Schützing in Hungern, bei Hanssen Männel Anno 1593.

A P O L O G I A
**PROECCLESIAE
 SIIIS REFORMATIS:
 Actis impiis Synodi Sabariensis
 opposita,**

A V T O R E

**PETRO BEREXASIO, ECCLESIAE
 SIAE VARADIENSIS Ministro.**

Cum Praefatione ad Illustriss. Transilvaniae Praesides.

*Seviam libri & quorundam additorum versu
 pagina indicat.*

PSAL: 62. v. 4.

*Quousq; machinabimini peruersa contra vnūquemq;?
 Vniuersi vos contere mini, eritūq; tanquam pavies inclinatus & maceria impulsus.*

V A R A D I N I,

Excudebat Rodolphus Hoffhalterus,

ANNO D. M. D. LXXXV.

Nagyváradai nyomtatvány címlapja, 1585. évből.

AZ ORSZÁGOK

BAN VALÓ SÓC ROM;
 LASOKNAC OKAIRÓL, ES AZOK,
 BOL VÁLÓ MEG SZABADVLASNAC IÓ
 modjáról, mofian vyomnan irattatot, es foc bõltis
 embereknek iráíokból íszerezetet hafza.
 nos kõnyuetske.

MAGYARI ISTVÁN SARVARI
 Predicátor által.



Pfalmo LXXXI. vers: XIII.

*Vaiba az én nyem halgator volna engemet, es
 az Israel az én utaimban iart volna, niúán
 semmie törtem volna az ő ellensegeket, es az
 ő háborgatoi ellen, fel emeltem volna az en
 kezemet.*

NIOMTÁTTATOT SARVARAT;
 az Author kölfégeuel.

MÁNLIVS IÁNOS ÁLTAL,
 ANNO M. D. CII.

Sarvári nyomtatvány czimlapja, 1802. évből.

FELLELET

AZ MAGIARI

ISTVAN SARVARI PRÆ-
 DICATORNAK, AZ OR-

szag romlasa okairul, irt
 kõniure.

íratot

PAZMANI PETER ÁLTAL.

Íla: 60. y: 111.

*Aperientur porta tuæ iugiter, die acno-
 Benon claudetúr, ut afferatur ad te for-
 titudo gentium, Et reges earum addu-
 cantur: GENS ET REGNUM QVOD NON
 SERVIERIT TIBI, PERIBIT, Et
 gentes solitudine va-
 sabuntur:*

NAGYSZOMBATBA,
 Anno M. D. CIII.

Nagyszombati nyomtatvány czimlapja, 1000. évből.

végeztetett be. Mantskovits 1600-ig működött Vizsolyban; a nyomdafőlszerelés 1625-ben Kolozsvárra került. (L. bővebbet Károly Gy. Hugó munkájában »Abaujmege XVI. századbeli műveltség-történetéből«).

Felső-Magyarország egy másik helyén, az azon időben kereskedelmileg és politikailag nagyfontosságú

Bártfa

városában 1578-ban Gutgesell (Guttgesel) Dávid állít nyomdát, melyből 1599-ig számos latin, magyar és német nyelvű könyv került ki.

A szorgalmas Gutgesell Dávidot a nemkevesbé termékeny Klösz Jakab váltotta föl 1598-ban. Nyomdája fenállott 1657-ig.

Utána Sambuch György vezetése alatt Bártfán városi nyomda működött és pedig 1668—72-ig; ekkor azonban megszűnt, valószínűleg alkalmas vezető hiánya miatt. 1701-ben Scholtz Tamás új életre kelté e nyomdát és főtartja 1715-ig; ekkor a kassai jezsuita-kollegium vásárolja meg s kassai nyomdájával egyesíti.

Az eddig felsorolt nyomdai műhelyek, egy-kettő kivételével, mind protestáns érdekeknek szolgáltak, s e segédcszközzel az új hittan hatalmas lendületnek indult. A kath. főpapság csakhamar belátván a nyomdában rejlő fegyver nagy horderejét, szintén felkapta azt céljái kivívására. Különösen a Jézusrendi atyák, az ecclesia militans ezen harezra-termett elite-katonái, kezdik hazánkban a protestantismust ostromolni nagyszombati, kassai, kolozsvári és zágrábi nyomdáik segítségével. A vallásháború szülötte tehát az 1577-ben

Nagyszombatban

Telegdi Miklós nagyprépost által alapított híres nyomda. Telegdi halála után (1586-ban) az esztergomi székes-káptalan birtokába megy át a nyomda. Később Forgách Ferencz a jezsuitáknak adományozza a nagyszombati műhelyt, kik azt 1635-ben »akadémiai nyomda« címmel ruházzák fel.

A XVII. században Nagyszombatban »akadémiai« nyomdászokként, a mint az ezen intézetben megjelent könyvek címlapjairól összeállíthatjuk, a következők működtek:

Mollerus (Müller?) Miklós, 1621-ben. (Mollerus később Kassán nyomdászodik.)

Mayr Fülöp Jakab, 1646—53-ig.

Willmann Mátyás, 1654-ben.

Schneckenhaus Menyhért, 1655—63-ig.

Byller Márton, 1664—74-ig.

Gurub Ferencz, 1671-ben.

Thomas Márton, 1676-ban.

Rietmüller Mátyás, 1677—78-ig.

Syrnensky (Srnenski) Mátyás, 1679—83-ig.

Sonntag János Nándor, 1686-ban.

Martius Miklós, 1687-ben.

Beck Kristóf, 1688-ban.

Hauck András János, 1689-ben.

Friedl Ádám János, 1690—93-ig.

Hörmann János András, 1691—95-ig. (Később Kassán működik.)

Frey János György, 1695-ben.

Hörmann György, 1696—1704-ig.

A török hirlapokról.

(Vége.)

A török nép is kedveli a humort és jó élczet ép úgy, mint akármelyik, a műveltség magas polczán álló nyugati ember s ezt a nemes tulajdonságot is kultiválja a török hirlapirodalom, bár nem annyira, mint azt a faj szelleme

igényelné. Élczlap igen kevés jelenik meg s ezek is igen gyenge kiállításúak, képeik szerfelett rosszak s sokban hasonlítanak a mi ponyvairodalmunk hívtványabb képeizhez. Említésre méltó a *Csajlak* (karvaly) című élczlap.

Az eddig felsorolt lapok valamennyien török nyelven, arabs betűkkel nyomtatva jelennek meg, de még korántsem merítik ki a Konstantinápolyban megjelenő s folyton keletkező lapok számát, mert ezeken kívül nemcsak török nyelven, hanem franczia, angol, olasz, spanyol, zsidó, arabs, perzsa, bolgár nyelvű lapok stb. hagyják el naponkint a török sajtót.

A hatvanas években ugyanis, a török nép nemzeti ébredése hajnalán, a némi engedényeket nyújtó sajtótörvények határai között, egy, a viszonyok alól magát függetlenítő hirlapirodalom keletkezett, a mely a rövid ideig élő enyhébb törvény megszűntével a viszontagságos küzdelmek között is igyekezett létét biztosítani s magát fentartani. Ez időből maradt fenn több franczia, angol, arabs s perzsa stb. nyelvű hirlap. E hirlapok közül csak a fontosabbakat említem meg, a melyek Keleten egyes érdekek képviselői. Első helyen áll André Zipcy franczia nyelvű félhivatalos *La Turqui* című politikai, kereskedelmi, ipari és pénzügyi napilapja. *Journal de Constantinople* s a D. A. Bellis *Le Moniteur Oriental* (The Oriental Advertiser) politikai napilapja franczia és angol nyelven szól közönségéhez.

1868-tól a *Stamboul*, helyi érdekű lap a *Levant Times* és *Progres D'Orient*-val Baron Henry Hanly birtokában a nyugati érdekek mellett. E franczia és angol politikai lapokon kívül tudományos, különösen egészségügyi franczia lapok is, mint a *Gazette medicale d'orient* és a *Société imperiale de medecine* jelennek meg.

Konstantinápolyban vagy nyolcz görög lap szolgálja a görög ügyet, melyek közül tekintélyesebbek a D. Nicolaidis és Ath. Nicolaidis szerkesztésében *Constantinopolis*, Hyriades *Epiltheorisisa* és S. Voutiras *Neologosa*. A török nyelvű, török betűs *Anatolie* 1830-ból szintén ide sorolandó.

Az örmény érdekeket képviseli *P. Keccian Arevék*-je (Kelet) és még vagy négy török nyelvű örmény betűs politikai és szépirodalmi lap, melyek közül ide iktatom a *Dseridei sarkije-t* D. F. Dsivelegiántól és a *Terdsümani efkijart*. Az örmények azonban nem elégszenek meg e török cenzura alatt álló lapokkal, hanem élvezettel olvasgatják a Párisból importált örmény lapokat is.

A spanyol-zsidó lapok közül a politikának és tudománynak szolgálatában állanak Gabay J. *El Telegraphoja*, a mely hetenkint háromszor és Carmona I. *El Tiempo*-ja, a mely hetenkint kétszer kerül ki a nyomdából.

Perzsa nyelvű lap az *Achtar*. Arabs betűkkel, igen jó papíron és szép kiállítással, a keleti érdekek képviselője. A többi megjelenő lapokat itt felsorolni fölös munka lenne, mert úgy hiszem, a bemutatott újságok eléggé illusztrálják a török főváros igényeit, a napi sajtó működését s a török hirlapirodalom milyenségét és működését.

Lehetne ugyan itt még egy kis statisztikai táblázatot összeállítani a török főváros összes lapjairól a rendelkezésemre álló lapok alapján, de ez a pontos hivatalos adatok hiányában éppen olyan téves lenne, mint az, a melyet lapjaink tavaly közöltek, ötvenben állapítván meg Konstantinápoly lapjainak számát, holott az már tavaly is jóval jelentékenyebb volt. A napi irodalom sohasem szünetel, hanem folytonos hullámszásban van, különösen Keleten, a hol a viszonyok napról-napra rohamosan fejlődnek s a hol az olvasókedv is folyton fokozódik.

A török hirlapok kiállítása, a mint ezt az imént mondottakból látjuk, a nyomdászati mai haladásával lépést tart. A szedés rendesen gondos, holmi elcsuszamlások, betűcserék vagy elferdítések csak igen ritkán vagy elvétve fordulnak elő.

A nyomás rendszeresen jól sikerül, van azonban mégis eszt, hogy kisebb-nagyobb folytonossági hiányok észlelhetők, a mi a rossz festőknek s még rosszabb papírosnak tulajdonítandó. Nyomdászati szempontból a legtöbb napilap egyenlő s kevés változatosságot mutat. A betűk az egész lapon végig mind egyformák, semmi változatosság, semmi elevenség, az egész monoton s hamar elfárasztja a szemet. Kivételt képez ez alól némileg a Terdsümani hakikat s a szépirodalmi lapok.

Ezekből egy-egy jobb kivitelű példány vagy címzap néha igen kellemes benyomást gyakorol a szemlélőre. Különösen érdekesek és tanulságosak azon címzapok, a melyek a különböző kalligrafikus betűkből vannak összeállítva.

Az idegen nyelvű lapok kiállításáról csupán annyit kell megjegyezni, hogy azok francia minták szerint készülnek s hogy az egész török nyomdászat, mint minden műveltségi mozzanatában, úgy ebben is a francziát tartja szem előtt s hogy ennek prestige-c alatt a török nyomdászat ma már fejlettségének igen magas fokán áll s tekintve azt, hogy a nyomdászat csak rövid életű s felette sok terhes megpróbáltatáson ment át, mai állapota díszre válik a népek, mely az a fenforgó viszonyok között fenntartja és gyámolítja s hogy mi magyarok annál inkább örvendhetünk előrehaladásának, mert nem csupán megteremtője — Rákóczi Ferenc titkára, Bászmadi Ibrahim — volt magyar ember, hanem szorgalmas munkásai között is nem egy magyar tette emlékeztessé nevét a török nyomdászat történetében.

Kardos Árpád.



Az új pénzürték rövidítése.

Folyóiratunk mult számában megemlékeztünk azon mozgalomról, melyet lajtántúli szaktársaink az új pénz rövidítésének kérdésében kifejtettek és ezzel egyidejűleg fölhitük olvasóinkat, hogy ez ügyben bocsássák közre véleményüket a magyar rövidítésre vonatkozólag. Örömmel látjuk, hogy az érdeklődést e tárgyban sikerült felköltenünk, mert számos oldalról kaptunk véleményeket; ezek közül egyelőre a következőket közöljük:

I.

Becsés lapjának mai számában megjelent korona és fillér rövidítésére vonatkozó cikkekre engedje meg, hogy szerény nézetemet elmondjam.

Mindenesetre első sorban arra kell gondot fordítani, hogy különböző államok, országok pénznemeinek rövidítése a félroértések kikerülése végett legalább is ne hasonlítson egymáshoz. *Fr.*: ez lehet fillér, lehet frank, mert ez így rövidítették *fr.* Ha a dán rövidítheti koronáját »*kr*«-re, nem a végbetű, hanem a közép »*r*« használatával, miért ne lehetne a fillért így rövidíteni, hogy — *fl.* — mikor nekünk ez könnyebbségünkre szolgál, mert szekerényeinkben ezen két betű össze van öntve s így egy darabban használható.

Szerény véleményem szerint a korona leghelyesebb rövidítése *kr.*, a filléré pedig *fl.* lenne. *Ifj. Számmer Imre.*

II.

Még néhány hét és Magyarországnak egész új pénzürsége lesz: a korona és fillér. El fog tűnni értékpapírjaink az o. é. jelző és helyébe o/m. fog lépni.

Az új pénzürség rövidítéseinek kifejezése osztrák szaktársaink célunkon foglalkoztatja s ez alkalomból a »*Graphisches Centralblatt*«-ban egy szaktárs a következő rövidítéseket ajánlja: *ö.-u. Krn.* = Krone és *H.* = Heller.

A betűöntődék részére ajánlja a rövidítést összetett cursivjelre önten; ép úgy, mint annak idején a mérték- és súly-egység részére öntve lettek. Öntés alkalmával az

egyeb betűk mellé rakott pontot elhagyhatnák, mely esetben a rövidítés így nézne ki: $\frac{1}{100}Kr$

A Grafikai Szemle mult havi számában rövidítési módozatot ajánl, még pedig *Ka* = korona, *fr.* = fillér. Alkalmazva a két szónak végbetűit.

Az első rövidítés *ka* helyes. Helyes már csak azért is, mert ezen kifejezéssel minden kétértelműség mellőzve van, a mi az értékrövidítéseknél igen figyelembe veendő dolog.

A fillérnek *fr.*-rel való rövidítése határozottan rossz. Miért? Itt a kétértelműség teljesen ki van fejezve. Előfordulnak oly esetek, hol fillér, mint rövidítés egyedül áll; és ez akkor nem *fillérnek*, hanem *franknak* is olvasható. Miután a frankot is rendszeren — habár nem helyesen — így szokták rövidíteni.

Nézetem szerint a fillér rövidítése egy *fi*-ből és egy *l*-ből álljon, mely esetben a rövidítés lenne: fillér = *fil.* Itt ép úgy csak két betűt kell szednünk, a pont leszámításával, mely még ekkor sem foglal el több helyet, mint mostani rövidítésünk a *kr.*

A Pallas nagy Lexikonjának előrajzán használja a rövidítést, de két *l*-lel, a mi teljesen fölösleges. Én már régebb idő óta, valami két hete, itt az összes megyei és bírósági nyomtatványokon, mint a szerkesztő urnak beküldött bírósági nyugtán is látható, a koronára *ka*, a fillérré pedig *fil.* rövidítéseket használom.

Ha t. szaktársaim között találkozónék valaki, ki még jobb rövidítési módozatot tudna: azt csak örömmel fogadom.

A német rövidítésre nézve a »*Graphisches Centralblatt*« javaslatánál jobb az osztrák-magyar bank által elfogadott *K.* és *H.* rövidítés.

Teljesen fölösleges tehát jeleink számát az $\frac{1}{100}ka$ vagy $\frac{1}{100}Kr$ -val szaporítanunk; a hatósági, pénzürtézetű és magán nyomtatványainkon használt *ka* vagy *K.* rövidítést senki sem fogja pl. dán avagy svéd pénznemnek s így 65 kr.-nak tekinteni, még akkor sem, ha az o.-u. és ö.-u. jelzőt el is hagyjuk.

Tehát az új pénzürség rövidítése legyen a magyarban: korona = *ka*, fillér = *fil.*, — a németben: *Krone* = *K.*, *Heller* = *H.*

Molnár Gyula.

III.

A Gr. Szemle t. szerkesztőségének fölhívására bátorodom én is nyilatkozni az új pénzürték rövidítésének kérdésében. Ki kell jelentenem, hogy sem a becsi grafikai club, sem a Gr. Sz. véleményével nem értek egyet. A bécsiék szerint a rövidítés így jelöltetnék: Krone egy cursiv *K*-val, a Heller pedig cursiv *H*-val. Most már aztán tudnia kell minden külföldinek, hogy ez a *K* egy pénzdarabot vagy egységet jelent, csak hogy azt is tudja ám mindenki, hogy a »korona« eddig csak Svéd- és Norvégországban, meg Dániában volt folyó pénz, a hol pedig a koronának ugyanazon jele van, mint az osztrák-magyar monarchiában a korona-rendnek, t. i. K . Hát ezt a jelet elfogadhatnánk monarchiánk mindkét államában közösen a »korona« rövidítése gyanánt. A cursiv betűkkel való rövidítéseknél határozottan ellene vagyok; ezt igen nehezen lehet keresztül vinni. Előttünk a példa Németországból, a hol a márka rövidítésére a cursiv *M*-et csak hosszú idő múlva, egész sereg rendelettel voltak képesek úgy a hogy elfogadtatni. Ha az általam, vagy mások által ajánlott vagy ajánlandó jelek nem fogadtatnának egyáltalán el, csak akkor volnék hajlandó mégis a cursiv betűk pont nélküli alkalmazásába belenyugodni. Határozottan tévuttra vezetőnek tartanám azonban a *fillér*-nek *fr.*-rel való rövidítését, minthogy a forgalomban levő franknak is ez az általános rövidítése. Én tehát ajánlanám a koronára a K jelet, a fillérré pedig a H jelet; ezzel foglalkozni kellene mihamarabb a Szakkörnek, s ha megállapodásra jutna, azonnal memorandumot kellene a kormánynál beadni, a melyben indokolva az új pénzürtéknek a nyomtatványokon való helyes rövidítésének fontosságát, fölkerénnék, hogy ily értelmű rendeletet bocsásson ki e tárgyban.

Különbön szivesen látnám, ha a szaktársak közül minél többen hozzászólnának a dologhoz.

Löffler József.

VEGYESEK.

Kérelem. A »Könyvnyomdászok Szakköre«, mint a »Magyar Nyomdászok Évkönyve« kiadója, kéri az összes magyarországi szaktársakat, hogy az augusztus hóban az egész országba szétküldött előfizetési fölhívás eredményét: az előfizetők nevének és az előzetési összegnek pontos föltüntetésével, *legkésőbb folyó hó 30-áig okvetlen* küldjék be a »Grafikai Szemle« kiadóhivatalának (V., hold-utca 7.), hogy a Kör a nyomandó példányok száma iránt magát idejékorán tájékozhassa.

T. előfizetőinket és tagjainkat még egyszer figyelmeztetjük, hogy ha a Grafikai Szemle 1893. évre kiadandó *fali naptárára* reflektálnak, küldjenek be a kiadóhivatalnak **tíz krajczárt**, esetleg levélbélyegekből.

Mellékleteink. Első mellékletünket, a Szakkör újonnan megrendelt levélfejeit, ismét *Hornyánszky Viktor* úr áldozatkészségének köszönhetjük, ki minden alkalommal nyilvánvalóvá teszi Körünk és lapunk iránt való jóindulatát. A levélfejek eredeti és ügyes conceptiója szedőjének leleményességére és bő szellemi termékenységére vall, különben pedig az egész kiállítás arra a megszokott csínre mutat, melylyel e nyomda minden termékénél találkozunk. Egyszerűen, két színben nyomtatva, mégis érvényre emelkedik a tervező és rajzoló: *Kulbe* szaktárs ügyes tervezete, mely a xilografia segítségével és egyszerű nyomdászati eszközök alkalmazásával öltötte ama csinos mellésöt magára, melylyel olvasóink előtt áll. — Második mellékletünket a *Posner Károly Lajos és fia* kitünő hírvégző cég műintézetében készült térkép képezi. A folyóiratunk példányszámának megfelelő számú melléklet-térképek hatféle térképből vannak összeállítva, miután egyszerre ennyi térképet nyomtatnak könyvnyomdai gyorsajton horganyedzésű lemezekről. — A különböző színeknek oly pompásan egymásba illesztése annál nagyobb értékű, ha tudjuk, hogy a munka punktura nélkül többszöri berakás után készült. Midőn az érdekes mellékletért a jóindulatú cégfőnöknek köszönetet mondanánk, felhasználjuk az alkalmat, röviden elmondani, hogyan készülnek az ilyféle térképek: Kézirat vagy csupán adatok nyomán először is a rajz készítettik el. Egy jó térképésznek elegendők a felvételek és a közelebbi adatok. A rajznak teljesnek kell lennie, teljesen olyanoknak, minők a már kinyomtatott példányok, az összes színekben kifestve; a város-, helység- és egyéb neveknek csak vázlatban ugyan, de hogy a kőrajzoló helyes kézírathoz jusson, pontosan kell kiírva lenniök. E rajzon eszközöltetik aztán a korrekúra és egyéb változtatások. Ha ez teljesen rendben van, a rajz gelatinpapírra lemasóltatik és innen a kőre vitetik át. A lemasolás és kőre való átvitel imígy eszközöltetik: a gelatinpapír a rajzra erősítettik és egy írónalakú acéltű segítségével az egész rajz utánhuzatik. Ezen ily módon lemasólt és a gelatinpapíron megjelenő másolat vörös vagy kék porral behintetik és a könyvnyomdai kézi sajtón kőre levonatik. A követ azonban ennek előtte polírozni kell. Így a teljes rajz a kővön megjelenvén, ennek alapján a metszés (gravur) végeztetik. Ha a metszet kész, ez mint alaprajz (kontur) annyit kőre vitetik át, a hány színt a térkép kap. Az egyes színek, vagyis inkább kövek azután egyenkint töltetnek ki. A síma alapnyomatok vegyeszeti tussal, míg a vonalozottak (Raster) egy külön e célra szolgáló gépen huzatnak. E vonalozott alapnyomat rendszerint azonban már előre készítettik egy tetszés szerinti darabban, a melyből szükség esetén levonatok készülnek. E levonatból a szükséges nagyságú darab levágatik és egészen külön nyomatik át a kőre és pedig úgy, hogy a többi rész viaszokkal átvonatik és csak azon hely marad szabadon, a mely a vonalozott alapnyomatot kapja. Így a ráhelyezett levonatok csak azon helyet érinti, a hől a viasz hiányzik, míg a többi viaszokkal átvonva részben nem fog. Ekkor — miután a kő magasra edzetett — már levonatok készíthetők. Elővigyázatból az összes kövekből egy próbanyomat készül és ha meggyőződés szerzetett arról, hogy a színek összevágának, ismét levonatok készülnek külön-külön minden egyes színből a cinkongrafia részére, a honnan a kész lemezek azután a nyomdába kerülnek.


A Szakkör jubiláris közgyűlése október 23-án élénk

érdeklődés között folyt le; a tagok és vendég szaktársak egészen megtöltötték a Széchenyi-kioszk termét, mindvégig nagy figyelemmel kísérvén a díszülés lefolyását, melyről a lapunk élén közölt lendületes felolvasása Ács tiszteleti elnöknek és a hivatalos részben adott jegyzőkönyv kimerítő ismertetést nyújt. Itt még csak azt említhetjük meg, hogy habár a járvány miatt nem is tarhattuk meg a tervezett hangversenyes táncvigalmat, de azért szép számú, kedélyes társaság volt este is együtt ugyancsak a Széchenyi-téri kioszkban, mely az Ébredés gyűjtő dalai mellett, számos felkészültől fűszerezve, lelkesen és vígan ülte meg Körünk 10 éves jubileumát. — Az elmaradt hangverseny és táncmulatság e hó 20-án tartatik meg, előreláthatólag kitünő sikerrel.

Anyagyletünk önképző-osztálya szorgosan buzgódik utóbbi időben társadalmi életünk minél élénkebbé tételén felolvasások tartása által is. Így tartotta pár héttel ezelőtt meg *Leitner* Pál szaktárs felolvasását ezen cím alatt: »Gutenberg János egyes cseh írók szempontjából«, legutóbb pedig *dr. Schwarz* Arthur olvasott föl »A fővárosi nyomdászok egészségügyi viszonya és anyagi helyzete« czímmel. Mindkettő megérdemelte a szaktársak érdeklődését.

Az »Országgyűlési Értesítő« nyomdája közelebb széles alapokra fektetett nyomdai vállalatá alakul. A már eddig is betét-társaságként működő üzlet nagyobb tőkebefektetésekkel nagyszabású nyomdát rendez be, melyhez a megfelelő gyárépületet tavasszal kezdik építeni a vármegegyház-utczában.

Endrényi Imre szegedi könyvkereskedő egészen új nyomdát rendezett be legközelebb és pedig — mint dicsérettel kell megemlítenünk — tisztán hazai gyártmányokkal; a tulajdonát képező »Szegedi Híradó«-t tehát ezentúl saját nyomdájában fogják előállítani. A berendezést a magyar betűöntő-részvény-társaság és a Wörner-czég eszközölte. — Örömlenkre szolgál, hogy éppen a »Szegedi Híradó« nyomdája, mely újság a »Magyar Hírlap« elleni megrovásunkat annak idején átvette s a melyre ugyanott Szemere ur, a »Magyar Hírlap« egyik tulajdonosa oly értelemben választott, hogy keservesen csalódik, a ki — hazafias indulatoktól gerjesztve — magyar gyártmányokat szerez be, mondjuk, örülünk, hogy ennek a »Szegedi Híradó«-nak a nyomdája nem vezetette magát tévútra ez érdeksugallta »minden ároni« védekezés által. Most már minden viszonyváltásnál is jobban megbizonyosodhatik Endrényi ur arról, hogy minket vezetett-e reklámsínálási szándék, vagy pedig a »Magyar Hírlap« urai cselekedtek rosszul a magyar ipar mellözése által, tetözve hibájukat azzal, hogy magukat mentegelve, meglehetősen gyanús — bár teljesen alaptalan — megjegyzéseket hocsátottak a közönség elé a magyar ipari gyártmányok — ezuttal persze a nyomda-felszerelési ipar — megbizhatlanságáról.

A **lénia-sarkokkal** sokszor van baja a nyomdásznak, különösen akkor, ha 32, vagy — a mi szintén nem ritka — 64 bekerített kolumnácskából áll egy forma. Ha finom vonalról van szó, akkor még csak könnyen megy a dolog; önálló körzet-darabot, melyhez a finom vonal hozzáillik, könnyen lehet találni. Félkövr vonaloknál azonban ez már bajosabb, mert ezek nem vesznek úgy el a sarkok mellett, mint a finom léniák; sarkok nélkül pedig a félkövr léniák nem használhatók, mert a vonalon lévő margók utján támadt hézagok meggátolják az összeillesztést; (nem akarunk itt a nyolczadpetitekről beszélni, mert ilyenek a kisebb nyomdáknak vagy nincsenek, vagy csak kis számban léteznek); vágott sarkok is ritkán állanak ily nagy számban rendelkezésre, már csak azért is, mert óriási rongálódának. Az illető nyomdász kénytelen tehát a következő nagyon is elcsépelet formához folyamodni:  Ezen és ilyforma sarkok (mint pl. az 1., 2. és 3. számokkal ellátottak) vannak



1.



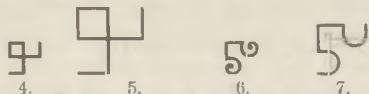
2.



3.

ugyan a nyomdáknak kisebb-nagyobb mennyiségben, de annyira háladatlanok, hogy inkább bajlódunk, semmint

ezeket használjuk. Egyszer-kétszeri használat után már lekopnak e sarkok szélei, s ha nem akarjuk velük a munkát rontani, jobb ha eldobjuk; így van ez a rézsarkokkal is; csakhamar elgörbülnek s sohasem állanak vonalban. Lapunk egyik barátja — ki e sorokat is írja — inkább szedette a rézvonalakat sarkok nélkül; így, ha látszott is, hogy több darabból van a körzet, csak 3-4 helyen látszott, míg a rézsarkoknál, bármily jól is álljanak, egyenkint is 3 hézag, az egész oldalon tehát, eltekintve a többi darabolástól, 12 hézag látható. Ugyancsak e sorok írja — segíteni akarván e minduntalan előforduló kellemetlen bajon — a következő (4., 5. és 6. számmal jelölt) sarkokat



rajzoltatta meg, melyekkel aztán a részvényöntődéhez fordult elkészíttetés céljából; a kísérlet kitünően sikerült és ma már e sarkokkal dolgozik, melyeknek előnyösége első pillanatra szembetűnő: a vonalat hozzászedve, nem is látjuk, hogy hol végződik a sarok. No de ezek csak első kísérletek az ilyenmő sarkok készítésében, reméljük, hogy tagtársaink e témát fölkarolják s igyekezni fognak a kezdetnek folytatást is adni. Meg kell még említenünk, hogy a 7. számmal jelölt s szintén igen jól használható szép sarok Schelter és Giesecke-nél készült.

Báter János nyomdatulajdonos Szegzárdról ismét egy csinos kötettel lepett meg bennünket, melynek kiállítása valóban újint is csak dicséretére válik nyomdájának. A horitékézim »modern« stílusban van tartva, melyhez a legújabb díszítmények már kéznél vannak. Kár, hogy a szerző és előszavas író nevei túlnagy betűkből lévén szedve, rontják a különben jó eszméjű és csinos kiviteiű czímlap összehangzatosságát. Hogy az egész könyv kiállításáról szóljunk, a kiállító nyomdáról röviden két dolgot konstatálunk: először, hogy gondosan kezelt, kitünő állapotban lévő s folyton szaporodó anyaggal dolgozik; másodsor, hogy szakértelmes vezetésre vall az egész munka, melynek ugy szedését, mint nyomását csak dicsérnünk lehet.

A levél maximális hossza. A kereskedelemügyi miniszter — tekintettel az írópapír ivének rendes hosszára (34—34,5 cm.), melyet összehajtás által kisebbíteni nem mindig lehet — megengedte, hogy a magyar korona országában a postai forgalomban 30 cm. helyett 35 cm. hosszú levelek is elfogadtathassanak, ily esetben azonban a levelek szélessége nem haladhatja meg a 15 és vastagsága az 5 cent.

Magyar hírlapirodalom. A kereskedelemügyi miniszteriumnak nem rég megjelent, 1891. évről szóló jelentésében a hírlapforgalomra vonatkozólag a következő érdekes adatokat találjuk: A tárgyalt évben Magyarországon 679 millió hírlappéldány került forgalomba, 4,3%-kal több, mint az előző évben. Ebből posta útján belföldre szállított 56,5, külföldre 2,6 millió példány; külföldről bejött 6,6 millió újságpéldány. Magyarországon 733 hírlap és folyóirat jelenik meg, ezek közül 490 magyar, 33 magyar-német, 111 német, 1 magyar-horvát, 44 horvát, 12 tót, 16 szerb, 15 román, 4 olasz, 3 francia, 1—1 pedig orosz, bunyevác és héber nyelven. Politikai tartalmú 104, szépirodalmi 66, helyi érdekű 231. Szaklap jellege van 313-nak, élczlap 19 van. A magyar nyelvű hírlapok száma 33-mal gyarapodott, példányszámuk azonban 35,268.905-ről csak 35,585.542-re emelkedett, míg a német nyelvűeké 11,6 millióról 13,1 millióra szökkent fel.

A hírlapbélyeg eltörlését és a kolportage megengedését alkalmasint rövid idő mulva megéri az osztrák újságkiadók, mert a Reichsrath illető bizottsága ezt már megszavazta. — A kolportage szabaddá tétele a budapesti kiadóknak is régi kívánságuk, mely mindeddig nem teljesült.

Osztrák és magyar papírgyárosok értekezlete. A mult napokban Bécsben, a kereskedelmi kamara termében nagyobb számú osztrák és magyar papírgyáros tartott értekezletet a papíripar helyzete ügyében. Konstatálták az alkalommal, hogy a papíriparra nézve a viszonyok, kivált a belföldön, igen kedvezőtlenek és hogy Ausztria papírfogyasztás tekintetében a legelső helyet foglalja el a papírgyártó államok között. Ennek okául főleg az elavult osztrák sajtótörvényt mondták, a mely miatt nem fejlődhetik a

hírlap- és kiadóipar, mint más államokban. Tetszéssel fogadták azt a javaslatot, hogy illetékes helyen a kolportage megengedését kérelmezzék és oda hassanak, hogy az iskolákban, valamint a kormány- és községi hivatalokban jobb, erősebb és nagyobb papírnemeket használjanak.

Klinkhardt Gyula bécs-lipcei híres czégnak, mely betűöntődéje és rézleányárával az elsők között áll — mintakönyve fekszik előttünk, ezuttal kizárólag rézleány-gyártmányait mutatva be ragyogo szépségben. Már maga a könyv külseje is lebilincseli a szemlélő figyelmét. Az újabb, modern könyvkötéssel és a vésnöki mesterség együttes remeke ez. Méltó és díszes öltönye a benső tartalomnak, melyet oly eszményi szépségű czímlappal nyit meg, a minő kiállítást ritkán van alkalmunk látni. E czímlap különben a »Muster-austausch«-ban is megjelent s úgy a kitünő felfogás, mint rendkívüli exakt szedés és művészi nyomása által már ott is kivívta magának az elsők közé való sorolhatást. Összes lapjai eme díszes kötetnek más-más fejdíszszel vannak ellátva, melyek eredetiség, szépség, kedvesség dolgában egymással vetekednek. Az elől egyenkint nagy választékban bemutatott vonalak, számtalan alakzatú vonalkörzetek tovább már együvé szedve, különbözőképen kombinálva, több színben, gyönyörű kivitelben vannak feltüntetve és úgy ezek, mint az ezek után következő ékítménydarabok, alnyomatok, vignetták, zárleányok, klammerok nagy sokasága, tiszta eleganciája, egyaránt lekötik a szemlélő teljes figyelmét és önkéntelenül csajlák ajkaira a legelismertebb szavakat. A drága kiállítású mintakönyvet a czég csak nagyobb vállalatoknak küldhette meg és ezeknél bizonyára a megérdemelt fogadtatásra és méltánylásra is fog találni.

A bécsi könyvnyomdász-segédék most ünnepelték egyetűk és szaklapjuk a »Vorwärts« ötvenéves, illetve huszonötéves jubileumát. Ezzel kapcsolatban érdekesnek tartjuk fölemlíteni, hogy az első nyomdász-szaklap Ausztria-Magyarországban 1848-ban jelent meg »Oesterreichische Typographia« címmel; szerkesztője Hillisch J. H., magyarországi, soproni születésű volt. Az egylet története különben már legközelebb terjedelmes kötetben fog napvilágot látni, melyet az egylet megbízásából Höger Károly írt meg »Aus eigener Kraft« cím alatt.

Osztrák nyomdász-statisztika. Az osztrák nyomdász-egyletek (Csehország kivételével) az idén együttes erővel statisztikát vettek föl az ottani nyomdász-viszonyokról, melyek összeredménye főbb vonásaiban a következő: Az alkalmazottak száma: 286 faktor, 210 korrektor, 2691 szedő bizonyos pénzben és 1462 szedő számolásban, 688 gépmester, 296 nyomó; 1664 szedő-tanoncz, 446 nyomó-, illetve gépmester tanoncz; a férfi segéd munkások száma 1191, a női segéd munkásoké 1631. Gyorssajtó működik 1260, kézisajtó 394, taposó-sajtó 669. Egész Ausztriában (Dalmáciát nem számítva) 268 helyen 737 nyomda van.

Belgiumban is több ülték meg a könyvnyomdászok egyetűknek ötvenéves jubileumát; ezen alkalomból egy 370 oldalra terjedő emlékkönyv jelent meg, mely az egylet ötven éves történetét tárgyalja.

Régi nyomtatványok kiállítása látható jelenleg a mainzi városi könyvtárban. A kiállított tárgyak Mainzban a francziák általi elfoglalása idejéből (1792) származnak s az elfoglaláskor és közvetlen az elfoglalás után a polgársághoz intézett káltványok, röpiratok s több ilyenekből állanak. E kiállítást követni fogja ama nyomtatványok kiállítása, melyek Mainzban a németek általi visszafoglalási idejéig tartó időközben láttak napvilágot. Ki vannak állítva továbbá a legrégebb nyomtatványok és térképek, melyek Columbusra és Amerika fölfedezésére vonatkoznak. Legnagyobb látványosságként Gutenbergnek első, 23 sorból álló nyomtatott bibliája fog szerepelni.

Bruce Dávid, a betűöntőgép feltalálója, ez évi szept. hó 13-án költözött el az élők sorából New-Yorkban 92 éves magas életkorban. Bruce találmánya előtt egy ügyes öntő 12—15 betűnél többet nem volt képes egy percz alatt önteni. Az 1838-ban Bruce által feltalált gép segítségével ugyanezen időben 80—90 betűt önthettek. Bruce azonban ezen eredménnyel nem elégedett meg és ernyedetlenül fáradozott találmánya tökéletesítésén s sikerült is neki oly öntőgépet konstruálni, mely gőzerő segítségével egy perczben 140 betűt állított elő. A jelenleg használathat

levő öntőgépek alapszerkezete még mindig Bruce eszméjén nyugszik. A gép legkiválóbb javítója *Lothian B. György* volt, kinek sikerült ama veszélyeket, melyek a fém túlhevítésével járnak, elhárítani az által, hogy a matricához egy szakadatlanul működő hideg légáramot járatott. Bruce életviszonyai felől még a következőket olvassuk külföldi szaklapokban. Atyja tanult nyomdász volt, de előszeretettel gyakorolta a betű- és tömöntés mesterségét is, mely előszeretettel az 1801 február 6-án New-Yorkban született fia, Bruce Dávid is örökölte. 1830-ban testvére társaságában önálló öntődét állított New-Yorkban s ezen időtől fogva törekvésének fő czélját egy megfelelő betűöntő-gép alkotása képezte, mely czélt, mint az eredmény mutatja, szerencsésen el is érte.

»**Buchgewerbeblatt**« czímen Lipszében a Breitkopf és Härtel czég Burger Konrád szerkesztése mellett új folyóiratot indított meg, mely havonként egyszer fog megjelenni. Programjában az új lap hangsúlyozza, hogy bár a könyvnyomdászat különböző ágait eddig kitűnően szerkesztett szaklapok hivatottan képviselik, hiányzott mind mostanáig egy oly szakorgánium, mely a könyvgyártást, mint önálló egészet ölelte volna fel; ezen hézagot óhajta az új vállalat betölteni. Az első szám tartalma ügyes szerkesztői kezekre vall s habár a tömérdek (32) cliché elrendezése és technikai beosztása némi kifogásolni valót mutat is, ez menthető épen a clichék túlnagy számával. A vállalat egészben véve figyelemre méltó.

A **Közszükséglet könyvből**, a minek az Athenaeum Kézi Lexikonát méltán elnevezhetjük, immár a 27. és 28. is megjelent, melyek az O betűig terjednek, úgy, hogy most már csak a P—Z-ig terjedő anyag, *összesen 13 füzet van hátra*, hogy a teljes mű közközre kerülhessen. Néhány hónap múlva mindenki megszerezheti az Athenaeum Kézi Lexikonát *teljesen*, még pedig úgy értesülünk, hogy a könyvkereskedőknek módjukban lesz ezen munkát kedvező részletfizetési feltételek mellett is szállíthatni. A most megjelent füzeteket, melyek az eddigiek mértékét minden tekintetben megütik, 2—2 melléklet díszíti. Az első kötet már kötve is kapható 8 frtért.

Betűszedő leányok. A mint a londoni »Lady's Pictorial« írja, a londoni betűszedők egyesülete fölvetta tagjai közé a legelső nőt. Voltak ugyan már előbb betűszedőnők, de az említett tekintélyes egyesület nem fogadta be őket tagokul és így elestek az ipar tekintetében némileg hivatalos jellegű pártfogástól. Különben a betűszedés terén Angliában nem rossz dolguk van a nőknek. Szabály szerint csak olyan fizetéssel lehet nőket alkalmazni, a minőt a férfiak kapnak, kevesebbel nem. Nem akarták, hogy a nők felvétele által a munka bérét esetleg leszállítsák, hanem az volt a cél, hogy a nőknek egygyel több alkalmas foglalkozást nyújtsanak. Előtt a leányok csak elkülönítve dolgoztak a férfiaktól. Most már azonban együtt dolgoznak velük Angliában és Skóciában is épúgy, mint Amerikában. Az amerikai nyomdászok már régebb idő óta a legnagyobb dicsérettel szólnak a leányszedőkről. Épen magának az üzletnek érdekében kezdték az elkülönített munkát egymásután mellőzni és nem győzik eléggé dicsérni és méltatni nemcsak a nők ügyes újait, hanem az erkölcsi hatást is, melyet a nők jelenléte egyáltalán gyakorol a munkásokra. (?)

Island sziget, mely 76.000 lakót számlál, jelenleg nyolcz hírlappal bír, a mi szép bizonyítvány az islandiak magas képzettségi fokáról.

A **jövő évi chicagói köztárlaton** az amerikai bibliatársulat több mint 200 nyelven szándékozik a bibliát kiállítani, melyeket az idegen látogatók közt ingyen fog szétosztatni.

Szerbiában egy most megjelent kimutatás szerint 23 könyvnyomda van, melyekben 156 szedő, 28 gépmester, 6 nyomó, 6 öntő, 6 szedőnő, 13 faktor és igazgató és 100 tanoncz foglalkozik. A szerb nyomdászegyletnek jelenleg 95 tagja van, kik 4 frank egyleti illetéket fizetnek havonként. Betegség esetén naponként 1 frank 50 cm. segélyben részesülnek orvos és gyógyszeren kívül. — Keresztül utazók 4 franknyi viaticumban részesülnek Belgrádban. Az egylet 1891—92-ben 3027'40 franknyi összeget adott ki segélyezésekre, az egyleti vagyon pedig 6184'06 frankra rúg.

Üvegbetűk. A francia hírlapnyomdák kalapácsolható üvegből (?) készült betűkkel tesznek kísérleteket, melyek állítólag kevésbé kopnak, mint az érczből valók, tisztábbak és sokkal finomabban önthetők. A »La Patrie«-t állítólag már ilyen betűkkel szedik.

Fekete bőrű betűszedők Amerikában jelenleg már nem tartoznak a ritkaságok közé és a segédek egyletei is fölveszik őket már tagjai sorába. Csak az északi államokban vonakodnak még némely helyeken — oktalan fajgyűlöletből — a szerencsén szaktársakat egyenjogosultaknak elismerni.



HIVATALOS RÉSZ.

ÉRTESETÉS.

A »Könyvnyomdászok Szakköre« 1892. évi november hó 27-én, délelőtt 10 órakor, a Schodl-féle vendéglőben (Kerepesi-út és Eszterházy-utca sarkán)

HAVI FÖLÖLVASÓ-ÜLÉST

tart.

TÁRGYAI:

Feldmann Mór: A bélyegtvény és a nyomdaipar.

Löffler József: A hideg és a meleg tömöntésről.

A számvizsgáló-bizottság jelentése a múlt évi mérlegek megvizsgálásáról.

Folyó ügyek tárgyalása.

Szakkérdések benyújtása.

Netáni indítványok.

Budapest, 1892. november hóban.

A választmány.

A havi fölölvásó-ülésre oly szaktársakat is szívesen látunk, kik a Körnek nem tagjai.

Fölkérjük a t. szaktársakat, de különösen a Kör tagjait, hogy minél nagyobb számban és pontosan megjelenni szíveskedjenek.

Rendkívüli jubiláris közgyűlés 1892. október 23-án.

Tanay József elnök délelőtt 10 órakor megnyitva az ülést, a következő szavakat intázi a szép számban egybegyűlt tagokhoz: Mélyen tisztelt szaktársak!

Különös szerencsének, de egyúttal csak különös véletlennek tartom magamra nézve, hogy a mélyen tisztelt közgyűlést ma is, úgy, mint az ezelőtt tíz évvel végleg megalakult Körünk első rendes közgyűlésén, szerény személyem üdvözölheti.

Azon tíz év alatt erős, kipróbált kezek, mint a milyen tiszteleti elnökünké, Ács Mihályé, Firtinger Károlyé s megboldogult, felejtetlen elnökünk, Kleinmann Frigyesé, vezették Körünket a küzdelmekkel sokszor teljes időszakon át a biztos révbe.

Mai közgyűlésünk zárkőve az első évtizednek, melynek eredményeit méltatni fogja bizonyára a napirenden levő felolvasás és még részletesebben a kör történetét tárgyzó Emlékkönyv. Erre tehát nekem kiterjeszkedni szükségtelen.

Én csak azon reményemnek adok kifejezést, hogy mai jubiláris gyűlésünk nemcsak zárkőve lesz a lefolyt évtizednek, hanem alapköve a jövődönék, a szép és dús gyűmölcsöt hozó jövődönék.

Ezen reményben üdvözölöm még egyszer a mélyen t. közgyűlést, a vendégként szívesen látott t. szaktársakat s a közgyűlést ezennel megnyitottnak nyilvánítom.

Az éljenzéssel fogadott elnöki megnyitó után elnök fölkéri Ács Mihály tiszteleti elnököt, hogy fölolvassát megartani szíveskedjék.

Ács Mihály tiszteleti elnök fölolvassa mindvégig általános figyelemmel hallgatott dolgozatát, melyért, elnök indítványára, a rendkívüli közgyűlés állva szavaz fölolvásónak köszönetet. Ezután a jelen volt tagok között kiosztatott a Láng József tiszti. főtítkári, nagyváradi nyomdatulajdonos által a Kör tíz éves fennállása alkalmából megírt Emlékkönyv, melyet szerzője 450 példányban és teljesen díjmentesen bocsátott a Kör rendelkezésére. Az emlékkönyv kiosztása után

Elnök bejelenti a közgyűlésnek, hogy a következő táviratok érkeztek a gyűléshez:

Nagyváradról: Szakirodalmunk lelkes bajnokainak, az ünneplés közgyűlésen jelen levő magyar nyomdászoknak, a Szakkör tíz éves fennállása alkalmából legforróbb üdvözlét! Viruljon a Szakkör, éljenek derék vezetői!

T. F. (Tóth Ferencz.)

A magyar nyomdászati irodalom lelkes ünneplőit örömmel üdvözli a nyomdász-egylet nagyváradi kerülete. *Sarkady*, alelnök.

Maros-Vásárhelyről: A Szakkör főnallásának tízezes emlékénnepelye alkalmából a buzgó elnökséget, a testület összes tagjával együtt szívből üdvözlí
Imreh Sándor.

Ezután *Elnök* a tagok további pártolását és támogatását kérve a Kör részére, a havi ülés megkezdése előtt tíz percnyi szünetet indítványoz és ezzel a jubiláris közgyűlést berekeszti. Gelléri.

Első havi ülés 1892. október 23-án.

Elnök megnyitja a havi ülést, üdvözlí az ülésen megjelent tagtársakat és kéri a napirenden levő tárgyak meghallgatását. Fölkéri tiltkár jelentésének felolvasására.

1. *Tiltkár* az utolsó havi ülés óta történetéről a következőket jelenti: Az újonnan megválasztott választmány tevékenységét július hóban kezdte meg. A maga hatáskörében megtett minden lehetőséget, hogy a Kör ügyei folyatóságos elintézését nyerjenek. Első alakuló ülésén a Kör kebelében működő bizottságok alakultak meg: az irodalmi bizottság elnöke lett: Ács Mihály tiszteleti elnök, tagjai: Tanay József, Firtinger Károly, Szabó Dezső és mint előadó Szöllősy Károly másodtiltkár. A szakbizottság elnöke: Bauer J. M., tagjai Kulbe Károly, Salamon József, Feldmann Mór, Fazekas Alajos, Heller Ignác és Schwind Béla. Előadó: Szöllősy Károly. A vígalmi bizottság elnöke: Gyöngyösy Sándor, tagjai: Vecsery Lajos, Klein József, Antók János és Stalla Márton. A gazdasági bizottság ügyeit Rencsisovszky Ferenc, Wözner Ignác és Stalla Márton intézik. Az Évkönyvnek 1893. évre való előfizetési felhívását az irodalmi bizottság augusztus hó elején 1000 példányban bocsátotta ki és küldte szét az országha az összes nyomdának. Az Évkönyv szerkesztőjévé a választmány egyhangúlag Szabó Dezső tagtársunkat választotta meg. A júliusi évi közgyűlésen tiszteleti taggá választott Hornyánszky Viktor urnak a disztinguáltól szóló okmányt elnök, alelnök és tiltkár nyújtották át a megválasztottnak. Az utolsó évi közgyűlés határozataiként a választmány a havi tagsági illetéket augusztus hótól kezdve 40 król 30 krajczárra szállította le. Ezzel kapcsolatban taggyűjtő-íveket is bocsátott ki a választmány, a melynek eredménye igen öröndetes, a mennyiben kebelében mintegy 200 új tagot tisztelhet, tehát tagjainak száma úgyszólván megkétszereződött. Az állandó körhelyiség ügye a körülmények alakulása folytán eddig nem nyerhetett megoldást, mivel még hirdetés útján sem lehetett erre alkalmas helyiséget találni. A választmánynak minden egyes tagja megbízott egy alkalmas helyiség keresésével. A választmány előkészítette a jubiláris közgyűlés tárgyait. A Kör tíz éves történetét Lang József tiszteleti tiltkár tagtársunk, nagyváradi nyomdatulajdonos írta meg és csinos kiállításban és 450 példányban bocsátotta Körünk rendelkezésére. A szakbizottság a Kézikönyv ügyében tett kezdeményező lépést. A kézikönyvet füzetekben tervezni kibocsátani. Szerkesztőjévé Ács Mihály tiszteleti elnököt nyerte meg. A további ügyeket a szakbizottság az irodalmi bizottsággal együttesen intézi. A hermanetzi papirgyárba tervezett kirándulás a gyár folyamatban levő átalakítása miatt bizonytalan időre halasztatott. Pénztárnok július és augusztus haváról szóló pénztári jelentése a választmány elé terjesztetett. Tagokul felvételt ajánlatnak a következők: *Államnyomda:* Wachsmann Antal, Lubik Zoltán, Schwarcz József II., Molnár Béla, Kribusz Ödön, Schumi Rezső, Varga Dezső, Illés István, Kruscheck János, Szathmáry Kálmán, Járdai Sándor. *Athenaeum:* Keller Antal, Wagner Antal, Balogh Géza, Lippert István, Agnelli Béla, Krecsek Antal, Karch Lipót, Svoboda István, Csató Zsigmond, Schwandner Lajos, Wirdisch Károly, Reissman Herman, Baura Antal, Kratzer József, Kiss Ferenc, Horváth Antal, Lipták Lajos, Szénáshy József, Galbavi Ignác, Kállay József, Berghofen Miksa. *Buschmann-nyomda:* Klein Henrik, Rács János, Csima József, Schlesinger Mór, Krohn Márk, ifj. Aigner Antal (pártoló tag), Goldschmid Ignác, Eberle Rezső. *Egyetem-nyomda:* Ócska Ignác, Fekete Ferenc. *Fischer és Mika üntöde:* Orawetz Gyula. *Franklin-nyomda:* Vöröscsáky László, Silberwerk Ignác, Grünberger Vilmos, Parizek Ferenc, Kiplán Ödön, Major István, Braun Salamon, Török Béla, Pethő Sándor, Szabó István. *Gutenberg-nyomda:* Sirovy V. *Hungária-nyomda:* Weisz Manó, Silberger József, Gärtner Manó, Neubauer Lajos, Stern Gyula, Kaupy Salam., Groszfeld Izidor, Israel Jakab. *Kálmán M. és társa:* Forberger Pál, Guttman Alfréd, Jungi Ferenc. *Légrady-nyomda:* Burger Gusztáv, Koór József, Staudt Ferenc, Glück Béla, Szücs László, Gajárszky Ödön, Kohn Miksa, Fürth Mór, Schiller Ignác, Weiszmann Mór, Konkoly István, Schulcz Ignác, Fürst Vilmos, Balogh Zsigmond. *Kronits Károly, Schneider József, Krausz Lipót, Wagner Károly. Markovits és Garai-nyomda:* Weiszinger István, Löwy Simon, Waczulik Károly. *Mezei Antal-nyomda:* Gleichner Károly, Kronits Ljubomir, Fischera János, Frank János, Rozgonyi Géza, Brenek Gusztáv. *Magyar nyomda:* Weisz Henrik, Pollacsek Pál, Klein Ágoston, Pásztor János, Eiler Márk. *Neumayer-nyomda:* Kalinovits Sándor, Zwillingner Mór, Schwartz Pál. *Orsz. Ért.:* Rosenblüth Béla, Janda Gyula, Ehrenfeld Zsigmond, Schmukler Lipót, Szalcz Győző, Wildner Alajos, Gúczy László. *Pallas:* Benes Sándor, Kle-nóczy József, Kolozsy Sándor, Novák László, Pechnig István, Pihál Leó, Popovits Dezső, Pozsonyi Ferenc, Rosenberg Miksa, Simon József, Stern Lipót, Strausz Arthur, Szücs János. *Posner K. L. és fia:* Gang Károly, Kohn Lévi. *Pressburg-nyomda:* Klauber

Ignác, Schimkovits József, Susik István, Stern Zsigmond. *Rózsa K. és neje:* Nagy Gyula, Virágh Sándor, Benedek Antal, Novotka László, Kurtnecker Ferenc, Babág József, Móré Lajos, Marosán János, Szakácsi Ede, Schelken József, Míninger Károly, Lugmayer György, Nitsch Alajos (pártoló tag), Effenberger Ödön, Michel József, Egedy Antal, Bagyura János, Bachrathy Nándor, Rétey Antal. *Részvény-nyomda:* Löffler József, Pataki István, György Ferenc, Köhler János, Frech Sándor, Jándy Imre, Arleith József, Botsák Ferenc, Darida István, Nagy Zsigmond, Melbinger Antal, ifj. Aigner József, Drozd Ferenc, Szimhart Imre, Bauer Lajos. *Schlesinger és Kleinberger:* Fränkl Adolf, Löwy Adolf, Rosenberg Izor, Goldstein Albert. *Toldy-nyomda:* Lerner Dezső, Németh Kálmán, Popper Ármán, Benkő László. *Várnai-nyomda:* Schwartz J. István, Krausz Soma, Angely József. *Győrből:* Ligeti István, Weiszmann Zsigmond. *Pécs:* Friedrich Ede, Pálffy Gyula, Safacsak Rezső, Radnay Vilmos. *Lugos:* Molnár Gyula. *Nagyváradi:* Kohn Sándor, Pázmány János, Böhm Adolf, Berger Samu, Kenyeres Jónás, Hör-csig Gyula, Kése Gergely, Guttman Jakab, Weisz Bernát, Faliznyó István, Csatáry Sándor, Roth Antal, Novák Gusztáv. *Arad:* Varga József, Grünfeld Lipót, Lövey Nándor (pártoló). *Brözsa:* Littauer R. Lipót. *Kosmos:* Deutsch Albert. *Lloyd:* Müller Ágoston. *Czettel és Deutsch:* Farkas Ignác, Manheimer Ármán, Pollák Jakab. *Rudnyánszky:* Dobler Károly, Molnár István, Weiser János, Tomka Antal, Zimmermann Rezső, Nádor Mihály.

A belépésre jelentkezettek száma 205, ebből rendes tag 202 és pártoló tag 3.

Hátralék miatt töröltek: Beck Lajos, Jamniczky Ede, Krizeskivitz Ferenc, Manykov György, Sándor József és Nagy Béla (Részvénynyomda); Stibinger Henrik (Franklin). *Kiléptek a körből:* Goldschmid Ignác és Krohn Márk (Buschmann); Kilián Nándor, Kratzer József, Sift Ferenc és Szepesi János (Athenaeum), Géczy László (Orsz. Ért.); Melczér Antal, Mosböck József, Troján Béla és Ochs János (Részvénynyomda); Waczulik Károly és Weisinger István (Markovits). (Vége köv.)

Körünk tagjait ez úton értesítjük, hogy a »Magyar Nyomdászok Évkönyve« 1893. évfolyamát csak abban az esetben kapják meg, hogy ha hátralékban nincsenek és ha a november havi illetéket pontosan megfizették a pénztárnoknak a hó közepéig.

Műcsarnok-jegyek az őszi kiállításra 22 kr-ával, a Szabadságharc-kiállításra jegyek 15 krajczárjával (tehát teljesen leszállított áron) kaphatók Rencsisovszky F. pénztárnosnál és a nagyobb üzletek házipénztárosainál.

Október hóban a tagsági illetékeket a következők üzletek küldték be: Államnyomda 3.60, Athenaeum 12.—, Brözsa 1.80, Buschmann 1.60, Czettel és Deutsch 2.40, Egyetemi nyomda —.60, Fischer és Mika —.60, Franklin 4.50, Hungaria 2.40, Kálmán M. és társa —.60, Légrady 5.10, Magyar nyomda 1.80, Markovics és Garai 1.20, Mezei A. 1.50, Neumayer 3.70, Orsz. Ért. 1.20, Pallas 4.70, Posner —.60, Rózsa K. és neje 6.70, Részvény 20.50, Rudnyánszky 3.30, Schlesinger és Kleinberger —.60, Toldy 1.20, — Egyes tagoktól befolyt: Reisinger J. 2.30, Kirmann B. —.60, Salamon J. —.80, Molnár Gy. —.90, Pécsről 4.80, Aradról 1.50.

Értesítés. *Kurzweil Frigyes* fényképész (Dorottya-utca 11. szám) Körünk tagjainak és családtagjainak fényképek készítésénél az alább feltüntetett rendes árszabályából 33%-nyi engedményt ad, mert azzal hozunk tudomásra, hogy e kedvezmény igénybevételénél mindenkor a tagsági jegy mutatandó fel igazolásul. — A rendes árszabály a következő: 12 db. Mignon-kép 3 frt, 6 db. 2 frt (csakis felnőtteknek); 12 db. visit-kép 7 frt, 6 db. 4 frt, 3 db. 2 frt 50 kr.; 12 db. kabinet-kép 14 frt, 6 db. 9 frt, 3 db. 6 frt; 12 db. Makart-kép 20 frt, 6 db. 12 frt, 3 db. 9 frt; 12 db. boudoir-kép 25 frt, 6 db. 14 frt, 3 db. 10 frt.

A lap szétküldését illető reklamációk *Gelléri Mihály* urhoz, mint a lap adminisztrátorához (Pesti részvénynyomda, Hold-utca 7) intézendők.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

K. B. urnak Budapest. A Szakkörnek elbírálás végett bemutatott munkagyűjteményről itt adunk számot. A túlnyomólag »legkisebb« accidens-munkákból álló gyűjteményben vannak figyelemre méltó apróságok, de az egész azt a benyomást teszi a szakértő szemlére, hogy szedőjük az accidens-szedés terén még homo novus; a törekvés azonban, mely a legtöbb munkán megmecsillan, remélünk engedi, hogy idővel, ha módja és akarata lesz magát tovább képezni, megállandja helyét. A nyomás a munkáskák nagyobb részénél elég jó.

NYOMDA-ELADÁS. Egy legújabb szerkezetű, gépekkel és finom metszésű, új divatú betűkkel felszerelt könyvnyomda, községi nyomtatvány-raktárral együtt, családi körülmények miatt *igen jutányosan eladó* (ára volt 6000 frt) készpénzfizetés mellett *3500 frtért*. Konkurenczia nincs. Bővebbet a kiadóhivatal.

NYOMDA-ELADÁS. Zombor szab. kir. városában (Bács-Bodrog m.) *egy jól berendezett nyomda*, három géppel, magyar, német és szerb betűkkel felszerelve, jutányos áron eladó. Bővebb értesítést ad *Heindlhofer Róbert*, tulajdonos.

A »GRAFIKAI SZEMLE«

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

egész évre 2 frt, félévre 1 frt.

Egyes szám ára 20 kr.

Az egyes számok nyomdánkénti elárúsításával a fővárosban **KUBIN J.** colporteur van megbízva.

HIRDETÉSEK ÁRA:

egész oldal 12 frt, féoldal

7 frt, negyed oldal 4 frt,

nyolczad oldal 2 frt 50 kr.

Tizenkétszeri közlésnél 30, hat-szori közlésnél 15% engedtetik.

A hirdetések merkantil-festéke Pusztafi és Perltől. — A lap papi-rosa Dávid K. és Fiától. — Szövegírás az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a »Könyvnyomdászok Szakköre«.

Felelős szerkesztő: TANAY JÓZSEF. * *Főmunkatárs:* BAUER JÁNOS M.

*Betűöntőde és galvanoplasztikai
műintézet.*

Weisert Ottó Stuttgart

Ajánlja Rhenania-betűit.

Sanssouci-körzeteit és hirlap-cursiv betűit.



Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papíráruk

Kapható

minden

papírkeres-

kedésben.



Kapható

minden

papírkeres-

kedésben.

Gyári főraktár Magyarország részére:

Goldzieher Géza

Budapest

V. kerület, Arany János-utca 20. szám alatt.



Karl Krause Leipzig.



Főképviselet
Ausztria-Magyar-
ország részére:

PAUL BECKERT
WIEN
IV., Starhemberg-
gasse 24.



382. sz.

GANZ és TÁRSA

VASÖNTŐ
ÉS GÉPGYÁR RÉSZV.-TÁRSULAT
BUDAPESTEN.

Különleges gyártmányai:

GÁZMOTOROK,

álló vagy fekvő, egy vagy két hengerrel,
melyek következő előnyökkel bírnak: olcsó
ár, igen kevés gáz-fogyasztás, a tolatyú
elhagyása, kis térfogat, csekély súly, nyu-
godt s egyenletes járás, javítás csak ritkán
fordúlhat elő s ez is igen egyszerűen és
könnyen eszközölhető.

→ **TURBINÁK** ←

a helyi viszonyok szerint szerkesztve.

TRANSMISSIÓK

(közlőművek) és mindennemű építési és
gépészeti munkák.

Electromos világítási berendezés
és erőátvitel nagyobb távolságra is,
saját kipróbált rendszerük szerint.

Ajánlja magát minden nagyságú
teljesen felszerelt (complett)

TÖMÖNTŐDÉK BERENDEZÉSÉRE

TÖMÖNTŐ-GÉPEK

elkészítésére.

August Siegfried

NÜRNBERG-BÉCS

GYÁR:

BÉCS, II., GR.-MOKRENGASSE 31. SZ.

Legújabb és legzeleszerűbb eszközök.

LEGJOBB AJÁNLATOK.

Mindennemű műszaki tanácsok nyújthatnak.

Arjegyzékek díjmentesen.

GÉPGYÁRSOK
JEANRENAUD
BÉCS & COMP.
X. Himbnergstr. 47.

Papírvágó Gépek,

Simitó Sajtók * Könyvkötő-Sajtók * Simitó Hengerművek

LYUKASZTÓ- (PERFORIROZÓ-) GÉPEK,

Papirlemez- és Karton-Ollók,

ARANYOZÓ-GÉPEK,

Könyvgerinczsajtoló - Gépek

stb. stb.

Budapesti képviselők:

MÜLLER TESTVÉREK

V. ker., Nagykorona-utca 3.

WEINWURM ANTAL

fényképész,
első magyarországi chemi-
graphiai műintézete.

Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű horganyedzésű duczo-
autotypia, phototypia,
chemigraphia és chromotypia útján.
Alaprajzok, térképek,
hálózatok fotolitho-
grafia útján a leg-
jutányosabban s
pontosan sokszorosít-
latnak.

Külön berendezés háson kívül fényképfelvételekre.



Rust J. H. és Társa

BRTÜÖNTÖDŐKÉK ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KERÜLET, GRIESGASSE 10.



Nyomdai teljes felszerelések, bárminő nyelvű betűk, körzetek, ékítmények, rézléniai és vignetták.
Mérsékelt árak. * Többszörösen kiliteltve. * Szolid kivitel.



RAKTÁR ÉS IRODA: BÉCS, I., KOLOWRATING 9. SZ.

Könyvnyomda-festék.	100 ko frt kr	Másolófestékek	1 kilo frt kr	Színes festék.	1 kilo frt kr	Selyemzöld, süvegben,	1 kilo frt kr
a) Gyorssajtóknak.		lila, kék, fekete	6	Kő- és könyvnyomdáknak.		4 árnyalat	3
CIII Hirlapfesték	52	vörös	8	Kárminlak 1	48	Selyemzöld, poralakban,	
CII »	60	Könyvnyomda-festék.		» 2	36	4 árnyalat	2
CI »	78	Kézi- és gyorssajtóknak.		» 3	24	Chromoxyd-zöld, legfin.	12
BIII Könyvfesték	76	Gravirfesték II.	150	Geraniumlak 0	24	» valódi olivzöld	6
BII »	84	» I.	2	» 1	20	Ultramarinkék 1 süv.-ben	6
BI Accidensfesték	90	Tollfesték II.	2	» 2	16	» 2	4
AIII Illusztráció-festék	120	» I.	3	» 3	12	» 3 porban	2
AII »	170	Krétafesték III.	4	Florentini lakk 1	4	Kobaltkék, legfinomabb	40
AI »	250	» II.	7	» 2	3	Párisi kék	5
AO Disznyomáshoz	4	» I.	10	Rózsaszínű krapplak 1	16	Milori kék világos és sötét	5
AOO »	6	Átnyomó festék	6	» 2	10	Sepiabarna	4
AOOO »	8	Ércnyomó festék II.	120	Kárminczinóber 3 árnyal.	4	Terra di Sienna	2
		» I.	150	Czinóber-utánzat	2	Mahagonibarna	2
		Kenczék.		Antikármin	8	Kremsi fehér	2
b) Kézi sajtóknak.		Könyv-, kő- és ércnyomáshoz.		Lila, kékes v. vörhenyes 1	24	Hófehér	1
CCH Könyvfesték	90	Gyöngye	1	» 2	16	Finom színes festékek	
CCI »	1	Középerős	120	» 3	12	kenczében törve, körül-	
BBIII Accidensfesték	120	Erős	140	Chromsárga, vegy. tisztá,		belül 25% ^o -al olcsóbbak.	
BBII »	160	Aranyfüst-kencze	2	4 árnyalat, süvegekben	3	Bécsi hengeranyag.	100 ko
BBI »	240	Ércnyomáshoz	1	Chromsárga, vegy. tisztá,		3. sz. Igen szilárd	150
AAIII Illusztrációknak	3			4 árnyalat, darabokban	2	» Szilárd	150
AAII Finom »	4			Cadmiumsárga, 2 árnyal.	24	» Crème	150
AAI Disznyomáshoz	6			Ockersárga, 4 árnyalat	2		
AAO Glaéppapir-nyom.	8						

Árak Bécsben fizetendők 3 óra vagy készpénzben 2% sonto. Hordók ingyen, dobozok eredeti árakon.

GAWLITZA J.
* BÉCS *

IX., Lazarethgasse 19. Ecke der Pelikangasse.

Betű- és tömöntőde, galvanoplasztika

*
◇ **BERTHOLD H.** ◇
rézlénia-gyárának egyedüli képviselője az osztr.-magy. monarchiában.

A 20 év óta legjobb hirnévnek örvendő

◇ **THE EXCELLENT** ◇
angol hengeranyag raktára.

*
Nyomdai berendezések a legrövidebb idő alatt, gépekkel és minden eszközökkel együtt.

Fénynyomatok
gyorssajtók berendezésével

Czinkográfia

Divald Károly Fiai
MŰINTÉZETE
Eperjes

Részülnek:
Fototypia.
Autotypia.
Chemigrafia.

Központi iroda:
*
Budapest, Károly-körút 22.

Árak jutányosak.

Minták kisváltatra ingyen.

Allandó nagy raktár

Gépek, festékek és minden nyomdai felszerelésben.

Nyomdai szaküzlet.

Különlegesség:
»ALBINO« »AMERICAIN«
FEMÉR HENGERANYAG. ÁTTETSZŐ HENGERANYAG.

Pusztafi és Perl

Budapest, Akadémia-utca 6.

PAPÍR-DISZMŰZET.

*Nevjegy-, eljegyzési-, esketési-,
táncz- és minden e szakba vágó hárttyák a leg-
változatosabb fivitelben.*

HUBER MIHÁLY
kő- és könyvnyomdai festékgyár
München

FLINSCH-féle RÜGER C.
betüöntőde, Frankfurt, rézlénia-gyár, Lipcse,

Kempe Károly stereotypia-berendezés, Nürnberg,

Marinoni H. gyorsajtó-gyár, Páris

kizárólagos képviselői.

Befüzdőtele, galvanoplasztikai
és
Mechanikai műintézet.

LUDWIG & MAYER

Majna m. Frankfurtban.

Különlegességek:
IROTT, KÖRLEVEÉL,
és
MEDIAVAL-BETŰK

Mintalapok és árjegyzékek küldetnek.

TELJES NYOMDAI BERENDEZÉSEK.

KÖNYVNYOMDAI ESZKÖZÖK.

Galitzenstein H.

BUDAPEST

V. kerület, Erzsébet-tér 5. szám.

Mindennemű kő- és könyvnyomdai, valamint könyvkötői kellékek, eszközök és gépek legnagyobb és legrégebb gyári raktára.

Teljes berendezések legolcsóbban, pontosan és szakszerűen eszközöltetnek.

Használt gépek előnyösen becséreltetnek és javíttatnak.

Épp most jelent meg és küldetett szét új képes teljes árjegyzőkönyv, melyet kívánságra utólag bérmentve megküldök azon t. verőimnek, kik esetleg még nem kaptak meg.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTŐDE BUDAPESTEN.

KÉSZIT: EGYSZERŰ ÉS KETTŐS GYORSSAJTÓKAT. • KÉTSZINNYOMÁSÚ GYORSSAJTÓT. HUNGARIA LÁB- ÉS KÉZIMAJTÁSRA BERENDEZETT GYORSSAJTÓKAT. AMERIKAI RENDSZERŰ TÉGELYNYOMÁSÚ GYORSSAJTÓKAT.

PAPIRÁGÓ ÉS LYUKASZTÓ GÉPEKET. — ARANYOZÓ PRÉST KÖNYVKÖTŐKNEK. — SIMÍTÓ ÉS CSOMAGOLÓ PRÉSEKET. — TÖM-ÖNTŐ-KÉSZÜLÉKEKET.

Minden e szakba vágó munkák és javítások elvégeztetnek.

BETŰSZEKRENYEK ÉS ÁLLVÁNYOK.

Kőforgású nyomógépek a legújabb szabadalmazott rendszer szerint.



LEVÉL-, RAJZ-, IRÓ-,
NYOMDA-, SZINES BORITÉK-
és
LEMEZ-PAPIROK.

Dávid Károly és Fia
BUDAPEST
Papirgyári Raktára.

Mintákkal szolgálunk.

BETÜÖNTÖDE ÉS TÖMÖNTÖDE.

Folytonos készletben tart szerb és héber betűket, körzeteket és ki-zárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és legjobb minőségben kiállítva.

FISCHER és MIKA

Nagy választékot tart a legkülön-fetűbb czélszerű és divatos

**KÖNYV-
ÉS CZÍMIRÁSOKBÓL.**

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.

...
BUDAPEST, KIRÁLY-UTCA 83.

ÁLLAMILAG KEDVEZMÉNYEZETT

Telephon 270

**Első Magyar Könyv- és Könyomdai
Festék-Gyár**

Telephon 270

A TEMESVÁRI KIÁLLÍTÁSON EZÜST ÉREMMEL DÍJAZVA.

KURZWEIL JÁNOS és TÁRSA

V., HOLD-UTCZA 25. BUDAPEST V., HOLD-UTCZA 25.

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle
színes festékek, kenecék, bronzok.

VEGYMŰSZAKI és VEGYÉSZETI TERMÉNYEK KÉSZITÉSE.

*
«Patent» gelatin-hengeranyag stb.

KÜLÖNLEGESSEG

FESTÉKEK AZ ÖSSZES GRAFIKAI
IPARÁGAK RÉSZÉRE

BERGER & WIRTH
és
FREY & SENING

EGYESÜLT FESTÉKGYÁRAI

LIPCSÉBEN

FIÓKOK:
BERLIN. LONDON. NEW-YORK. MOSZKVA.

VIKTÓRIA ÉS BIANKA
HENGELERANYAG.

Raktár és képviselőt:
Polacsek J.-nél Bécs, IV., Belvederegasse 3.

1887-1892. évfolyam.

Legalkalmasabb és leg-
hasznosabb újévi
ajándék tanon-
czoknak

A
hat év-
folyam ára
együttesen meg-
rendelve 2 frt 40 kr.,
egyenként 50 kr. ♦♦♦♦

Magyar Nyomdászok Évkönyve

Megrendelhető a Gr. Sz. kiadó-
hivatalnál Budapest, Hold-u. 7.

BŐLE JÓZSEF
NYOMDAI ASZTALOS
BUDAPEST, VII., ISTVÁN-TÉR 9. SZ.

Ajánlja magát különösen **könyvnyom-
dászoknak szedőszekrények** és egyéb
berendezések elkészítésére.

Hasábhajók ezinnből (faoldalkerettel) raktáron van-
nak és kívánatra azonnal szállíttatnak.

*Nyomdai szekrény- és állvány-javításokat és
vidéki megrendeléseket pontosan eszközöl.*

RÉZLÉLIA-GYÁR.

H. BERTHOLD
BERLIN
SW., BELLE-ALLIANCE-STRASSE 88.

NYOMDABERENDEZÉSI ESZKÖZÖK.

Mintákat és árjegyzékeket ingyen és bármenlve küld

* PONTOS KIVITEL ÉS JUTÁNYOS ÁRAK. *

K. K. HOF-FOTOGRAPH KUNST-ANSIAT
Angerer & Söschl
Hofringergasse 33,
WIEN.



CHROMOTYP
PHOTOTYP
AUTOTYP
CHROMOTYP

Az Intézet ajánlja magát illusztrációk előállítására:
**chemigráfia, fototipia, chromotipia, fotolitog-
ráfia és autotipia** útján. — Autográfiái rajzkellékek,
szabadalmazott szemecses és tonszappapírok, kréták
és tussok gyára. — Domborodásra szolgáló valódi belga
horgany, 50:60 cm. nagyságú lemezekben 5 frt 50 krétt,
tetszés szerinti kisebb méretekben 1000 □-cméterenkint 2 frt.
Munkáinkhoz a rajz és az ábranyomat mikéntjére vonat-
kozó technikai útbaigazításokat mellékelünk.

Egész Nyomdai Berendezések

jutányosan és gyorsan

fogantatosítottatnak.

Első Magyar

Betüöntőde

Részvény-
Társaság.

BUDAPEST

VI. ker., Dessewffy-utcza 32., saját házában.

..

Folyton dúsz raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és
bolgár ékezetű

Könyv- és Czimírásokban

továbbá

KÖRZETEK ÉS KIZÁRÁSOK

a legkülönfélébb ékítőművek

ÉS EGYÉB

NYOMDAI FELSZERELVÉNYEK BEN

Galvanoplastika. * Tömöntőde.



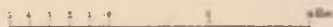
ABAUJ-TORNA MEGYE

TÉRKÉPE

Tervezte:
GÖNCZY PÁL.



Méretük 1:350.000



Posner Károly Lajos és fia
terképezési művezetnek kiadása
Budapestben 1892.

Kassa, szab. kir. város.

JEL-MAGYARÁZAT

- | | | | | | | | | | | | | | |
|--|--|--|--|--|--|--|--|--|--|--|--|--|--|
| | | | | | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | | | | | | |

Területe : 3260,70 □ Km.
Lélekszám : 179.884

Járások:

- 1 Kassai járás (Kassai járás)
- 2 Pápai járás
- 3 Gömri járás
- 4 Cserháti járás
- 5 Sztikszai járás
- 6 Tornyai járás

Színek magyarázata:

- 300 méter mag nem haladó sík
- 400 méter és nagyobb mély 300 méterig
- leggyeny 600 méterig
- leggyeny 1200 méterig

Melléklet a »Grafikai Szemle« 1892-iki 11-ik számához.

MAGYAR
TUDOMÁNY- ÉS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA



KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRE *

ELNÖKSÉG:
BUDAPEST, V. HOLD-UTCZA 7.

Budapest, 189

ALAPÍTTATOTT
1882



ALAPÍTTATOTT 1882

KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRE

ELNÖKSÉG:
BUDAPEST, V. HOLD-UTCZA 7.

Budapest, 189

MAGYAR
TUDOMÁNYI AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Nyitra. Huszár István. Irlizer Zsigmond. őzv. Neugebauer Anna. Reicheles Lipót.	Putnok. Gaertner Ignác.	Szamos-Ujvár. Gör. k. püspöki nyomda. »Auróra« nyomda.	Szerencs. Simon J.	Turóc-Szt.-Márton. Magyar nyomda. Részvény-nyomda.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Resicza. Eisler József. »Hungária« könyvnyomda- szövetkezet. »Reschitzauer Zeitung«.	Szakolca. Skarnitzl örökösei.	Szigetvár. »Corvina«-nyomda (Tulajd.: Fried Dávid).	Ujpest. Kaczander és Fuchs. Steiner Károly.
Orosháza. Veres Lajos. Alistädter M. J.	Rimaszombat. Györfy Pál. Szücs László. Ráhely Miklós.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szikés Antal. Sápszky János	Szilágy-Somlyó. Böllönyi Sándor.	Ujvidék. Fuchs Ágoston. Hirschenhauser és Reitzer. Miletics Szvetozár. Pajevics Arzén. Popovics testvérek. Pavlovics és Jociés.
Ó-Becse. Löwy Lajos.	Rozsnyó. Kovács Mihály.	Szász-Régen. Burghardt R. Sebesch Károly.	Szolnok. Bakoss István. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. Szolnoki Híradó.	Ungvár. Fésüs József. Gellisz Miksa. »Kélete« nyomdája. Székely és Illés.
Ó-Kanizsa. Schwarz A.	Rózsashegy. Salva Károly.	Szász-Sebes. Stegmann J. Winkler Vilmos.	Szombathely. Bertalanffy J. Gábel A. Kramer M. Seller H. özvegye.	Ujvárbász. Berkovics Márk fiók- nyomdája.
Ó-Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. részvt.	Salgó-Tarján. Fiedler A.	Szászváros. Fuhrmann R. »Minerva« nyomda r.-társ.	Tab. Pfeifer Ignác.	Vác. Mayer Sándor. »Hunna«-nyomda (Tulajd. Kohn Viktor).
Ó-Széplak. Nyitavölgyi Gazd. Egylet nyomdája.	Sárvár. Jakoby Bálint. S.-A.-Ujhely. »Zemplén« nyomdája. Löwy Adolf. Landesmann és társa.	Szatmár-Németi. Molnár János. Nagy Lajosné. »Pázmány« könyvnyomda. »Szabadsajtó« nyomdája.	Tapolca. Löwy B.	Vág-Ujhely. Horovitz Adolf.
Paks. Rosenbaum Márk.	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája.	Szeged. Bába Sándor. Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Adolf. Varnai Lipót.	Tata. Engländer Jakab.	Vasvár. Csanádmegyei nyomda. »Délmagyarországi Reform« (Tul. ifj. Steiner Károly).
Pancsova. Jovanovics Testvérek. Kozzanics és Popovics. Wittigschlager C. »Pancsova és Vidéke« nyomdája (Tulajdonos Dr. Viszoly).	Segesvár. Járdens Testvérek. Horeth Frigyes.	Szeghalom. Ij. Kiss Ferencz.	Temesvár. Délmagyarországi szövet- kezeti nyomda. Freund Gyula. Magyar Testvérek. Stöger Ernő. »Posauna« nyomdája. Uhrmann Henzik. Veres Samu. Weisz J. Stern Gusztáv.	Versecz. Wettl és Veronits. Kirchner J. özvegye. Kassanovits M. Füger Ida.
Pápa. Goldberg Gyula. Nohel Armin. Reform. főisk. nyomda.	Selmeczhánya. Jörges A. özvegye.	Szegzárd. Báter János. Ujfalussy Lajos.	Tisza-Füred. Löw Samu.	Veszprém. Krausz A. Fia. »Petőfi« nyomda.
Pécs. Engel Lajos. Lyceumi nyomda. Taizs József. Taizs Mihály.	Sepsi-Szt.-György. »Jókai« részv.-nyomda.	Székelyhid. Löwy Miksa. Harangozó és Pandurovits.	Tolna-Füred. Löw Samu.	Zala-Egerszeg. Tahy Róza. Brelsach Samu.
Pecska. Ruher István.	Siklós. Lőwy Miksa. Harangozó és Pandurovits.	Székelyudvarhely. Becsek D.	Tolna. Selly József.	Zenta. Schwartz Sándor. Klenóczky és Biró.
Perjámos. Pirkmayer K.	Simontornya. Jeruzsálem E.	Székesfejérvár. Marian Gy. Singer E. Szammer Imre. Szammer Kálmán. »Székesfeh. és Vidéke« ny. Kaufmann Páni.	Tolna-Szántó. Szabó Miklós.	Zilah. Seres Samu.
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer K. Bick Ábrahám. Brég János. Freistadt B. utóda. Grünsfeld Lipót. Stampfel, Eder és társa. »Westungarischer Grenz- bote« nyomdája. Wigand K. F.	Sopron. Breiner G. és fia. Litfass Károly. Romwalter K. és Fia. Rónai Frigyes.	Szentes. Sima Ferencz. »Szentes és Vidéke« nyom- dája.	Tolna-Tamási. Jeruzsálem Ede.	Zótyom. Nádossy G.
	Stájerlak. Rose V.	Szenicz. Bečo János és Tsa.	Topolya. Schwarz M.	Zombor. Bittermann A. Muzsik A. Obláth R.
	Sümeg. Nobel Ignác.	Szered. Stern Dávid.	Torda. Pollak Mórlicz.	Zombolya. Wunder Rezső.
	Szabadka. Bittermann J. Schlesinger Sándor. Székely Simon. Kardos F. Petrovics Dusan.		Török-Szt.-Miklós. Fuchs Jakab.	Zsolna. Áldori Manó.

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN.

Belovár. Fleischmann F.	Illók. Wortmann A.	Petrinja. Pirnat A.	Varasd. Platzer J. és fia. Stifler J. B.	Fischer F. Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kralj Gy. Kugli és Deutsch. Scholz és Kralj. »Národne Novine«
Broód. Schuhmann H.	Kapronca. Lostinér.	Pozsega. Klein Lipót.	Vinkovce. Trumić Szilárd.	Zengg. Luster Henrik.
Buccari. Desselbrunner R.	Karlóca. Pavlovics K.	Ruma. Wagner J.	Virovitica. Habianec A.	Zimony. Grabovačky M. Sopron J. C. Baics S.
Diakovár. Egyházmegyei nyomda.	Károlyváros. Hauptfeld K. Prettner J. N.	Sziszek. Fanto Adolf. Jünker H.	Vukovár. Janecik E. Kiefer N.	Zsid. Mankovics P.
Eszék. Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Schaffer Alajos.	Kőrös. Neuberg Gusztáv.	Susak. Lukanovics N.	Zágráb. Albrecht K. Brusina Antal. Részvény-nyomda.	
Gospic. Zsuppan M.	Mitrovicza. Trumić K. Trumić M.	Uj-Gradiska. Schiebel A.		

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Ada. Berger Adolf.	Csorna. Neumann Samu.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Kolozsvár. Ferdinánd, Gombos és Sztupjár. »Ellenzök« nyomdája. Gámán János Örökösei. »Közművelődés« nyomda. Lehmann és Baldi. »Magyar Polgár« nyomd. Poltz Albert. Stratzinger G.	Munkács. Blayer Pinkász. Farkas Kálmán. »Kárpát« könyvnyomda. Muraszombat. Grünbaum S. Nagy-Atád. Grünberger Z. Nagy-Bánya. Molnár Mihály. Klein Lipót. Nagy-Beeskerek. Grosics I. Pletzl Fer. Pál Utóda (dr. Brajner L. és Mayer R.). Scheinberger Ignác.
Alsó-Kubjn. Schneider Dezső.	Czegled. Piros J. és Társa. Sebők J.	Gyula. Dobay János. Kohn Adolf.	Körmend. Részvény-nyomda.	Nagy-Bittse. Spiegel Samu.
Alsó-Lendva. Bozzay P.	Debreczen. »Debreczeni Ellenőre« ny. Kutassi Imre. »Debreczeni« nyomda-részvény-társaság. Pongrácz Viktor. Városi nyomda. Ifj. Gyürky Sándor.	Gyulafehérvár. Püspöki nyomda. Voltz H.	Körmöczbánya. Jörges A. Özv.	Nagy-Rócze. Künstler Soma.
Apatin. Szavadi József.	Deés. Demeter és Kiss. Rosenstein Mayer.	Hajdu-Szoboszló. Plón Gyula.	Kőszeg. Feigl Frigyes. Feigl Gyula.	Nagy-Szabad. Kunstler Soma.
Arad. Aradi nyomda-társaság. Bloch H. Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskát Miksa. Román gör. kel. egyház-megye nyomdája. Róthy Lipót és Fia. I. aradi amerikai gyors-sajtónyomda.	Detta. Heldenwanger J.	Hajdu-Büszörmeny. Maróczy M. József.	Kula. Berkovics Márkus.	Nagy-Szényed. Wokul János.
Abrudbánya. Politzer Lázár.	Déva. Hirsch Adolf. Kroll és Társa.	Hallas. Prager Ferencz.	Kún-Szt-Márton. Sima F. fiókja.	Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. Singer Lipót. Wajdics N. Weiss L. és F.
Aranyos-Maróth. Részvénynyomda. (Felszámolás alatt.)	Devecser. Rosenberg Zsigmond.	Hátszeg. Stern M.	Kún-Szt-Miklós. Bors K.	Nagy-Károly. Ifj. Róth Károly. Sarkady Nagy Zsigmond és Társa. Turóczy Zsigmond.
Baja. Kollár Antal és Fia. Nánay Lajos. Streinitz Gyula.	Ditró. Ditró és Szárhegy közseg-nyomdája.	Hódmező-Vásárhely. »Hungaria« nyomda. Kanitzer G. Lévai Fülöp.	Léva. Nyitrai és Társa.	Nagy-Kikinda. Kiadói nyomda. Radák János. Milenkovits István.
Balassa-Gyarmat. Halyák István. Kék László.	Dombóvár. Első dombóvári könyvnyomda és papírszergyár.	Holics. Hotascha J.	Lippa. Povázsay Testvérek. Zách József.	Nagy-Körös. Ottlinger Ede.
Balázsfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Huszt. Neufeld S.	Liptó-Szt-Miklós. Steier Izidor.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Bártfa. Bleier M.	Eger. Érseki lyc. nyomda. Kohn Dávid.	Igló. Schmidt József.	Löcse. Reisz M. József. Werthmüller J. és Fia.	Nagy-Szalonta. Reich Jakab. Adler Jakab.
Battonya. Gaál Vilmos.	Eperjes. Kosch Árpád.	Ipolyásg. Neumann József.	Losonez. »Kármán« részvény-társ. Roth Simon.	Nagy-Szeben. Kraft Vilmos. Drotteff József. Institut tipografic. Reissenberger Adolf. Román püspöki könyvny.
Béltés. Povázsay Testvérek.	Érsekújvár. Winter Zs.	Jászberény. Brünauer Adolf. Hay Géza.	Lugos. Traunfellner Károly. Wenczell J. és Fia.	Nagy-Szőllős. Schwarz Béla.
Békés-Csaba. »Corvina« ny. (Szihelszky József.) Lepage Lajos.	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Kahold. Deutsch Mózes.	Magyar-Óvár. Czéh Sándor.	Nagy-Szombat. Goldmann M. Horovitz Adolf. Winter Zsigm. Özvegye.
Besztercze. Botschar T. Orendi Károly.	Esztergom. Buzárovits Gusztáv. Laiszky János. Tábor Adolf.	Kalocsa. Holmayer Ferencz. Malatin Antal.	Makó. Gaál és Gümöry. Neumann József.	Nagy-Tapolcsány. Platzko Gy.
Beregszász. Farkas K. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Juhász Piroska.	Fehértemplom. Wunder J.	Kaposvár. Hagelmann K. Jancovics Gyula. Kéthelyi Miksa. Magyar J.	Malaczká. Wiesner Testv.	Nagy-Várad. Berger Samu. Láng József és Társa. Freund L. Laszki Ármin. Naschitz Gyula. Rosenbaum Vilmos. Sonnenfeld Adolf. »Szigligeti« nyomda Pauker D.
Besztercebánya. Machold F. Singer Jakab.	Felső-Eőr. Schodisch Lajos.	Karánsebes. Obrehoja Antal. Püspöki nyomda.	Mármaros-Sziget. Részvény-nyomda. Vider Mendel. Balásy L.	Német-Bogsán. Zeiser J.
Bicske. Lederer Sándor.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Karczag. Szódi S.	Maros-Vásárhely. Ady Árpád. Ev. ref. collegium nyomda. Grün Vilmos gyorsajtó-nyomdája.	Német-Palánka. Kristofek József.
Bonyhád. Özv. Fein Teréz.	Fiume. Battara P. Chiuzre & Co. Jeruscheg G. Karlitzky Ferencz. Stabilimento Tipo-litografico Fiumano.	Kassa. Özv. Lipóczy Józsefné. Bernovics G. Ries Lajos. Werfer Károly.	Mezőtúr. Gyilkó Károly.	Nyiregyháza. Kalina József. Jóba Elek. Piringer János.
Brassó. Gött János és Fia. Muresianu Aurél. Alexi Th. »Közművelődés« nyomda.	Fogaras. Thierfeld Lipót.	Kecskemét. Szilády László. Tóth László. »Pannonia« nyomda.	Mindszent. Goldstein Mór.	
Breznóbánya. Kreiser J.	Galánta. Német Gyula.	Késmárk. Sauter Pál.	Miskolcz. Forster Rezsó. Wesselényi G.-né. Stamberger Bernát.	
Buziás. Ullmann F.	Galgócz. Steiner Adolf.	Keszthely. Nobel J. Farkas J.	Módos. Staifts György.	
Csákova. Chudy Testvérek.	Gyergyó-Szt-Miklós. Szabó L.	Király-Helmeccz. Klein József.	Mohács. Blandi János.	
Csáktornya. Fischl Fülöp.	Gyoma. Knerr Izidor.	Kis-Czell. Menyhért Julia.	Moór. Engländer Jakab.	
Csiksomlyó. Ferenczrendli nyomda.	Gyöngyös. Braun Bertalan. Herzog A. E. Kohn L. Kohn Mór.	Kézdi-Vásárhely. Szabó A.		
Csikszerecs. Györgyjakab Márton.	Győr. Fischer István és F. utóda: Nitsmann József. Surányi János. »Pannonia« könyvnyomda (tulajd. Haar és Raab). Polgár Bertalan.	Kis-Kún-Félegyháza. Renezay József.		
Csongrád. Schwartz Sándor. Silber Jánosné.		Kis-Martón. Dick Ede.		
		Kis-Várda. Berger Ignác.		